

Medijski propisi i kazneno zakonodavstvo u medijskom prostoru Republike Hrvatske

Cerovski, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:227147>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 172_NOV_2020

Medijski propisi i kazneno zakonodavstvo u medijskom prostoru Republike Hrvatske

Ana Cerovski, 2644/336

Koprivnica, srpanj 2020.

Sveučilište Sjever

Odjel za novinarstvo

Završni rad br. 172_NOV_2020

Medijski propisi i kazneno zakonodavstvo u medijskom prostoru Republike Hrvatske

Studentica

Ana Cerovski, 2644/336

Mentor

izv. prof. dr. sc. Goran Vojković

Koprivnica, srpanj 2020.

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		▼
STUDIJ	preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo		▼
PRISTUPNIK	Ana Cerovski	MATIČNI BROJ	2644/336
DATUM	17. srpnja 2020.	KOLEGIJ	Medijsko pravo
NASLOV RADA	Medijski propisi i kazneno zakonodavstvo u medijskom prostoru Republike Hrvatske		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Media regulations and criminal legislation in the media space Of the Republic of Croatia		
MENTOR	Goran Vojković	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Nikša Sviličić		
	2. doc. dr. sc. Željko Krušelj		
	3. izv. prof. dr. sc. Goran Vojković		
	4. doc. dr. sc. Krešimir Lacković		
	5.		

Zadatak završnog rada

BROJ 172_NOV_2020

OPIS

Pravni položaj medija i novinara iznimno je važan u demokratskom društvu. Propisima o medijima osiguravaju se pretpostavke za ostvarivanje načela slobode medija, prava novinara i svih sudionika javnog informiranja na slobodu izvješćivanja, kao i dostupnost novinara javnim informacijama.

Međutim, država uređujući prava uređuje i obveze medija, novinara i drugih sudionika u postupku javnog informiranja. Te obveze i ograničenja moraju biti razumna, logična i ne smiju utjecati na slobodu i neovisnost medija, već sprječavati zloporabe tih sloboda. U radu je zato potrebno:

- analizirati svu dostupnu literaturu na tu temu;
- ukazati na hrvatski medijski kaznenopravni okvir;
- utvrditi postoje li u Hrvatskoj novinarske slobode sukladno najvišim svjetskim i europskim standardima, uz adekvatne primjere;
- prikupiti statističke podatke o sudskim progonima hrvatskih redakcija i novinara s tabličnim prikazom ukupnih brojki, kao i epilozima sudskih procesa;
- navesti koje sve mjere poduzimaju medijske udruge i organizacije za zaštitu ljudskih prava u cilju promjene pojedinih stavki kaznenog zakona;
- iz svega toga izvući adekvatne zaključke.

ZADATAK URUČEN

21/9/2020

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SIEVER

Predgovor

Novinarstvo je važna karakteristika društva, pogotovo slobodnih i demokracijskih država koje se temelje na najvažnijim i najznačajnijim vrijednostima utvrđenima od strane zakona i struke, kao i samoga društva. Upravo navedeni odnosi značajno utječu na javno mnijenje i njihovu predodžbu o novinarstvu i onome što isto predstavlja, a češće i ono što bi tek trebalo predstavljati. Ti odnosi definiraju i položaj novinara u društvu koji je, prema svakodnevnom viđanju, sve lošiji i lošiji – novinari su prvi na udaru cenzure i bilo kakve vrste represije, čemu svjedoči i činjenica o znatno povećanom broju sudskih tužbi upućenih upravo prema novinarima, a u svrhu još većeg ograničenja slobode koja je zajamčena zakonom i Ustavom.

Položaj novinara i same struke novinarstva, tijekom godina je prolazio kroz brojne promjene i borbe u cilju postizanja istinske slobode djelovanja koja je neophodna za kvalitetno i profesionalno novinarstvo, no prema nekim naznakama, koliko god napredovali kao društvo, sve se više čini da je riječ o samo prividnom napretku, budući da se položaj novinara svakom godinom sve više degradira. Upravo navedeno je primarna svrha ovoga rada – istražiti položaj novinara od strane zakona i struke, kao i kako sve to, unatoč navođenju na papiru crno na bijelo, zapravo izgleda u praksi.

Sažetak

Jedna je od temeljnih karakteristika novinarstva, kao i cjelokupnog medijskog prostora, sloboda djelovanja u svrhu javnosti i njenog interesa. Kako je u prošlosti nerijetko bilo nametano pitanje cenzure od strane države, često opravdano kao glavni element nestabilne države, danas se u demokratskoj i razvijenoj državi, pojavljuje isti problem – pritisci na novinare, prijetnje i fizički napadi, omalovažavanje, ali i nametanje same cenzure pravnim putem, odnosno brojnim sudskim tužbama s kojima se novinara i mediji danas bore, a dokaz tome su zastrašujući brojevi tužba tijekom zadnjih 6 godina. Iako su na snazi Zakon o medijima i Zakon o elektroničkim medijima koji svaki na svoj način propagira slobodu novinara i medija, isti su degradirani – bilo djelovanjem jedan na drugoga, bilo od strane države i javnosti koja ne čini ništa po pitanju poštivanja propisane slobode djelovanja, izražavanja i mišljenja.

Kako bismo razmotrili samo stanje medijskog prostora Republike Hrvatske, u ovom završnom radu ćemo definirati prava, obveze i djelovanje novinara i medija sa strane zakona i sa strane struke, a posebnom analizom statistike uvidjet ćemo je li slobodnom novinarstvu uistinu došao kraj – sada ili prije mnogo godina, a da toga nismo niti bili svjesni. Obradom pojedinačnih slučajeva pokušat ćemo odgovoriti na uistinu bitno pitanje – je li pravni sustav u potpunosti protiv medija i sudi li na njihovu štetu?

Ključne riječi: slobodno novinarstvo, cenzura, Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, pravni sustav

Summary

One of the basic characteristics of journalism, as well as of the entire field of media, is the freedom to act for the purpose of the public and its interests. As in the past the issue of censorship was imposed by the state, often justified as the main element of an unstable state, today in a democratic and developed country, the same problem arises – pressure on journalists, threats and physical attacks, disparagement and imposition of legal censorship through the numerous lawsuits that journalists and the media are struggling with, as evidenced by the frightening numbers of lawsuits over the past 6 years. Although the Law of Media and the Electronic Media Law are present, each of which in its own way promotes the freedom of journalists and media, they are degraded – either by an impact one have on the other, or by the state and the public that do nothing to respect the freedom of action, expressions and opinions.

In order to consider the state of the media in Croatia, in this final paper we will define the rights, obligations and activities of journalists and media by law and profession, while a special analysis of statistics will show whether free journalism has really come to an end – now or years before without us even being aware of it. By processing individual cases, we will try to answer a really important question – is the legal system completely against the media and does it judge to their detriment?

Key words: free journalism, censorship, Media Law, Electronic Media Law, legal system

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Medijsko pravo.....	3
2.1. Zakon o medijima	3
2.1.1. Sloboda i ograničavanje slobode medija	4
2.1.2. Medijska načela i obveze	5
2.1.3. Prava i obveze novinara	5
2.2. Zakon o elektroničkim medijima	6
2.3. Dvojnost zakona kao temelj degradiranja djelovanja medija	7
3. Hrvatsko kazнено pravo	11
3.1. Kaznena djela protiv časti i ugleda	13
3.1.1. Uvreda	14
3.1.2. Kleveta.....	15
3.1.3. Teško sramoćenje	16
3.1.4. Brisanje teškog sramoćenja iz Kaznenog zakona.....	17
4. Hrvatsko novinarstvo	18
4.1. Kodeks časti hrvatskih novinara	19
4.2. Statistika i analiza kaznenih tužba protiv novinara 2015. – 2019.	20
4.3. Statistika i analiza kaznenih tužba protiv novinara 2020.	23
5. Veliki prosvjed Hrvatskog novinarskog društva	24
5.1. Osam zahtjeva protiv cenzure.....	24
6. Slučajevi i prakse	26
6.1. Slučaj Medikol.....	27
6.2. Fenomen HRT-a	29
6.3. <i>News Bar</i>	34
6.4. 34 tužbe Milijana Brkića	37
6.5. Hrvatska pravosudna farsa.....	40
7. Zaključak	44
8. Literatura.....	47

9. Popis slika	52
10. Popis tablica.....	53
11. Popis grafikona.....	53

1. Uvod

Ovaj završni rad definira i analizira zakone i kaznena djela u medijskom prostoru Republike Hrvatske na temelju istraživanja samoga Zakona o medijima, Zakona o elektroničkim medijima, kao i Kaznenog zakona kako bi se istima definiralo djelovanje novinara, odnosno medija, kao i same granice istoga od strane zakona, te od strane struke, a na temelju Kodeksa časti hrvatskih novinara. Izuzetno je važno poznavati granice, prava i obveze medijskog djelovanja, stoga je bitno isto detaljno analizirati kako bi se djelovanje novinara, odnosno medija, jasno razumjelo, ali i poštivalo. Upravo to čini prvi dio ovoga rada.

Samim definiranjem važnih stavaka i članaka zakona, kao i analizom kaznenih djela koja se najčešće pojavljuju u tužbama u medijskom prostoru Republike Hrvatske, uslijedit će analiza statistika tužba upućenih novinarima, odnosno medijima, u razdoblju od 2015. do 2019. godine, te analiza ukupnog broja tužbi zabilježenih u 2020. godini., a isto čini uvod u analiziranje specifičnih slučajeva zabilježenih u medijskom prostoru naše države. Dakle, drugi dio ovoga rada čini veliki prosvjed Hrvatskog novinarskog društva protiv cenzure te osam zahtjeva istoga kako bi se omogućilo sigurno, kvalitetno i slobodno novinarstvo. Samim time dolazi se do slučaja Medikol i prve nepravomoćne presude Slavici Lukić za sramoćenje privatne poliklinike Medikol, kao i nepravomoćne presude portalu News bar za objavu satire koja u sebi sadrži, prema Velimiru Bujanecu, neistinite tvrdnje. Fenomen HRT-a, odnosno Hrvatske radiotelevizije, poseban je slučaj koji valja detaljno analizirati, kao i 34 tužbe Milijana Brkića. Nakon navedenog, slijedi slučaj privilegiranja sudaca od strane sudaca kolega koji jedni drugima dodjeljuju znatno veće novčane odštete za nanesene društvene boli od strane medija, stavljajući tako sebe iznad svih drugih.

Svako poglavlje ovog završnog rada pomno je odabrano kako bi se odgovorilo na nekoliko bitnih istraživačkih pitanja koja su sljedeća navedena.

1. Koja kaznena djela pronalazimo u tužbama protiv medija u Republici Hrvatskoj?
2. Koliko često mediji budu tuženi? Iz kojih razloga?
3. Kako se zapravo počine kaznena djela klevete i uvrede?
4. Kako novinari, odnosno mediji, gledaju na postojanje kaznenih djela protiv časti i ugleda?
5. Zašto je teško sramoćenje izbrisano iz Kaznenog zakona?
6. Zašto su pojedini novinari, odnosno mediji, neopravdano osuđeni?
7. Sude li suci na štetu medija?

Navedena istraživačka pitanja provlače se kroz cijeli koncept završnog rada upravo kako bi se pokušalo odgovoriti na ta najosnovnija pitanja definiranja djelovanja novinara, odnosno medija, kao i samog njihovog položaja u Republici Hrvatskoj. Dakako, postavljene su i hipoteze čije potvrđivanje jest i bio cilj ovoga rada. Hipoteze su sljedeće:

1. Novinari, odnosno mediji, često su tuženi bez opravdanih razloga;
2. sudovi često sude na štetu novinara, odnosno medija;
3. svakim danom su mediji sve više cenzurirani upravo zbog nejasnih i bezrazložnih tužbi.

Odgovori na istraživačka pitanja, kao i potvrđivanje ili opovrgavanje pojedinih hipoteza vidljivo je u svim poglavljima ovoga rada, pogotovo u analizi samih slučajeva koji su se dogodili u medijskom prostoru Republike Hrvatske.

Na temelju potvrđivanja ili opovrgavanja hipoteza, kao i odgovora na istraživačka pitanja, doneseni su određeni zaključci na samome kraju ovoga rada.

2. Medijsko pravo

Novinar, kao i svaki drugi građanin Republike Hrvatske, u svome radu podliježe Ustavu i njime propisanim zakonima. Svakim danom smo tako svjedoci velikoj brzini razvoja medija koji svojim osnutkom i naposljetku djelovanjem, moraju poštovati zakone ne samo koje je propisala država, već i zakone svoje struke koju moraju zastupati na zadovoljavajući način, uvijek u korist javnosti, ali i vjerodostojno i vjerno samoj struci, upravo kako ne bi prekršili propisanu etiku. Svaki posao ima svoje rizike, no novinarstvo, kao u potpunosti javno zanimanje, svaki trenutak je u oku javnosti koju mora štiti i informirati. Uloga novinara je jasna, a njihov glas, kao i glas medija općenito, uvelike utječe na kreiranje javnog mnijenja.

U novinarstvu tako veliku ulogu ima samo medijsko pravo jer se u djelovanju novinara dotiču brojne osjetljive teme stoga je nužno poznavati pravne regulative izvještavanja, istraživanja i načina samog iznošenja raznoraznih informacija javnosti, pritom pazeći i na njenu dobrobit i na dobrobit vlastitog djelovanja u okviru svoje struke.

Novinarstvo predstavlja struku u kojoj se prikupljaju, pišu i uređuju informacije, a naposljetku se iste objavljuju kako u novinama, tako i putem drugih tiskovina, radija, televizije i interneta. Novinar treba uvijek gledati i promatrati ljude i njihovu neverbalnu komunikaciju i podsvjesne kretnje, treba stvoriti povjerenje svojih izvora točnošću, te uvijek mora biti pažljiv i taktičan, no ne i ponizan. Njegova je uloga razotkriti negativnosti kako bi javnost znala što radi vlada, političari i državni činovnici, kao i ostali centri moći. Upravo u tome leži snaga novinara – on ima moć da diskreditira instituciju ili pojedinca, može proglasiti nekoga krivim bez sudske presude ili istoga pretvoriti u junaka. Malo je takvih struka koje imaju neizmjernu moć djelovanja u javnosti i samim time, novinar ima mnogo odgovornosti na svojim leđima te iz tog razloga postoji etika i profesionalni standardi novinarstva koji uz zakone čine čvrste granice novinarskog djelovanja kako bi isto uvijek bilo u svrhu dobrobiti javnosti (Malović 2005:15).

2.1. Zakon o medijima

Zakon o medijima stupio je na snagu 2004. godine. Njime se tako uređuju pretpostavke za ostvarivanje načela slobode medija, prava novinara i svih sudionika javnog informiranja na slobodu izvješćivanja, kao i dostupnost javnim informacijama. Također, zakonom se uređuje i javnost vlasništva, prava i obveze nakladnika, ostvarivanje prava na ispravak i odgovor, način obavljanja distribucije tiska i zaštite tržišnog natjecanja, kao i prava i obveze ostalih fizičkih i pravnih osoba koje djeluju u području javnog informiranja. Sve navedene i propisane odredbe ovoga Zakona primjenjuju se i tumače sukladno Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Zakon o medijima, čl. 1., 2004). Ovaj zakon jamči slobodu medija, donosi

uvjete ograničenja te slobode, medijska načela i obveze, kao i prava i obveze novinara, što ću sve pojedinačno predstaviti kako bi definirala granice djelovanja medija, kao i novinara, gledano s pravne strane propisane zakonom.

2.1.1. Sloboda i ograničavanje slobode medija

Prije svega valja naglasiti važnost istinske slobode medija – jedino mediji koji su neovisni od kontrole vlade te imaju potpunu slobodu mogu uspješno ispunjavati svoju društvenu funkciju. Brojne međunarodne konvencije, odnosno međunarodni ugovori, donose opća ljudska prava i slobode, uključujući, naravno, i slobodu govora i izražavanja, te isti imaju važnu ulogu u ponašanju i djelovanju države prema novinarima i medijima. Također, Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije predstavljaju glavne izvore prava EU, iz kojih proizlazi regulacija medija, odnosno važnost slobode izražavanja i pristupa informacijama u funkcioniranju demokratske države, a zaštita slobode medija je temeljno pravo priznato od Europske unije. Upravo su medijska sloboda i sama sloboda izražavanja nužni temelji za otvorena i demokratska društva, a zaštita takvih sloboda je neophodna zbog same uloge medija kao javnih promatrača i njihove funkcije u distribuiranju informacija. Navedena prava za slobodu izražavanja istaknuta su u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Europskoj konvenciji o ljudskim pravima te Povelji o temeljnim pravima Europske unije (Hadzhiyska, Mackay 2017).

Zakon o medijima Republike Hrvatske jamči slobodu izražavanja i slobodu medija, a osobito slobodu izražavanja mišljenja, neovisnost medija, slobodu istraživanja, prikupljanja, objavljivanja i raspačavanja informacija, slobodu protoka informacija, dostupnost javnim informacijama, otvorenosti medija za različita mišljenja, uvažavanje zaštite ljudske osobnosti, privatnosti i dostojanstva, kao i slobodu osnivanja pravnih osoba za obavljanje djelatnosti javnoga informiranja. Slobodu medija dopušteno je ograničiti, no samo kada i koliko je isto nužno u demokratskom društvu zbog interesa nacionalne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira. Također, isto je moguće ako će dovesti do sprječavanja kažnjivih djela ili nereda, u svrhu zaštite morala i zdravlja, ugleda ili prava drugih, kao i sprječavanja odavanja povjerljivih informacija, očuvanja nepristranosti i autoriteta sudbene vlasti. Naravno, isto je moguće napraviti samo na način propisan zakonom. Uz slobodu medija i ograničavanje iste, dolazi i određena zabrana prenošenja programskih sadržaja putem medija ako isti potiču ili veličaju nacionalnu, vjersku, rasnu i spolnu neravnopravnost te neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i državne i ideološke tvorevine nastale na takvim osnovama. Također je zabranjeno izazivati nacionalno, vjersko, rasno i spolno neprijateljstvo ili nesnošljivost, te neprijateljstvo ili nesnošljivost temeljeno na spolnoj orijentaciji. Zabranjeno je, naravno, i bilo kakvo poticanje na nasilje i rat.

Zakon o medijima sve jasno definira – od slobode medija i njegovih prava, do eventualnih ograničenja te slobode u svrhu dobrobiti javnosti, ali i interesa i sigurnosti države. Naravno, izuzev navedenog, svakako treba naglasiti kako prema članku 4. istoga zakona nitko nema pravo zloupotrijebiti svoj položaj u svrhu utjecaja na programski sadržaj medija, ne smije koristiti prisilu ili na bilo koji drugi način nastojati nezakonito ograničavati slobodu medija. Ako dođe do povrede slobode izražavanja i slobode medija, o istome odlučuje sud (Zakon o medijima, čl. 3 i 4, 2004).

2.1.2. Medijska načela i obveze

Zakon o medijima ne donosi samo prava i zaštitu medija i njihova načina rada, već propisuje i načela i obveze kojih se mediji moraju pridržavati. Tako su isti obvezni poštovati dostojanstvo, ugled i čast građana, kao i njihove privatnosti, a navedeno se osobito odnosi na djecu, mladež i obitelj, neovisno o spolu i spolnom opredjeljenju. Objavljivanje informacija kojima se može otkriti identitet djeteta striktno se zabranjuje ako se time ugrožava dobrobit djeteta. Osim navedenog, mediji su dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela. Njihov identitet ne smije se otkrivati bez njihova znanja i pristanka (Zakon o medijima, čl. 16, 2004).

2.1.3. Prava i obveze novinara

Zakon o medijima definira da je novinar fizička osoba koja se bavi prikupljanjem, obradom, oblikovanjem ili razvrstavanjem informacija za objavljivanje u medijima. Isti obavlja svoju djelatnost kao samostalno zanimanje ili je zaposlen kod nakladnika na temelju ugovora o radu. Rad novinara i nakladnika, kao i njihova međusobna prava i obveze regulirani su statutom medija, odnosno samoregulativnim aktom. Istim se uređuje sloboda rada i odgovornost novinara, kao i razni uvjeti i postupci funkcioniranja glavnog urednika i urednika, strukovna i druga pravila ponašanja te sami odnosi u medijskoj djelatnosti koje samostalno utvrđuju nakladnici i novinari, kao i njihove udruge.

Zakonom o medijima uređuje se i definira pravo novinara na izražavanje vlastitog stajališta i pravo da odbije izvršiti nalog, kao i pravo na zaštitu izvora informacija. U slučajevima iznošenja vlastitog stajališta novinaru se ne može otkazati ugovor o radu, umanjiti plaća ili izmijeniti položaj u uredništvu. Također, novinar ima pravo odbiti pripremiti, napisati ili sudjelovati u oblikovanju priloga ako se sadržaj istoga protivi pravilima novinarske struke i etike, te mu se na temelju toga također ne može otkazati ugovor o radu, umanjiti plaća ili izmijeniti položaj u uredništvu (Zakon o medijima, čl. 26., 27. i 28., 2004).

2.2. Zakon o elektroničkim medijima

Osim navedenog Zakona o medijima, djelovanje elektroničkih medija uređuje se posebnim zakonom. Tako je 2009. godine, 5 godina nakon Zakona o medijima, na snagu stupio zaseban zakon kojim se uređuju prava, obveze i odgovornosti fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju djelatnost pružanja audio i audiovizualnih medijskih usluga, kao i elektroničkih publikacija putem elektroničkih komunikacijskih mreža, te interes u području elektroničkih medija od strane Republike Hrvatske.

Zakon o elektroničkim medijima tako definira same pojmove, kao i djelovanje nakladnika, urednika i novinara. Navedenima se prvenstveno jamči sloboda izražavanja i potpuna programska sloboda u stvaranju i pružanju sadržaja putem elektroničkih medija, a pruža im se i određena zaštita budući da se nijedna odredba propisana ovim Zakonom ne može tumačiti kao pružanje prava na cenzuru ili ograničenje prava izražavanja misli i slobode govora. U obavljanju djelatnosti urednik primjenjuje kontrolu nad odabirom programa, kao i način njegove organizacije u raspored, odnosno katalog programa, no to ne uključuje nužno i pravnu odgovornost za pružene usluge ili sadržaj, osim ako zakonom nije drugačije određeno (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 1, 2 i 3, 2009).

Pružatelj audiovizualnih medijskih usluga, odnosno pravna ili fizička osoba koja kao takva ima uredničku odgovornost prilikom odabira audio i audiovizualnog sadržaja, kao i istih medijskih usluga te način njihove organizacije, u nadležnosti je Republike Hrvatske, a prema članku 9. Zakona o elektroničkim medijima, sama djelatnost objavljivanja audiovizualnog i radijskog programa od interesa je za istu kada se programi odnose na:

- djecu i mlade ili su namijenjeni djeci i mladima,
- kulturu javnog dijaloga,
- očuvanje hrvatskoga nacionalnog i kulturnog identiteta,
- osobe s invaliditetom i posebnim potrebama,
- ostvarivanje ljudskih prava i političkih prava građana te unapređivanje pravne i socijalne države te civilnog društva,
- ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost svih građana Republike Hrvatske, pripadnika hrvatskih nacionalnih manjina i zajednica u inozemstvu, te ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj,
- ostvarivanje ravnopravnosti muškaraca i žena,
- poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva,
- poticanje medijske pismenosti,
- razvoj obrazovanja, znanosti, umjetnosti i športa,
- zaštitu prirode, okoliša i ljudskog zdravlja (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 9., 2009).

Osim što se Zakonom o elektroničkim medijima uređuje djelovanje istih u skladu s ostvarivanjem interesa države, njime se uređuju i same osobitosti svih audiovizualnih i radijskih programa. U svakom trenu se putem istih trebaju objavljivati istinite informacije, poštovati ljudska prava i temeljne slobode. Sadržaj treba pridonositi poštivanju tuđih uvjerenja i mišljenja te slobodnom oblikovanju mišljenja i objektivnom i svestranom informiranju gledatelja i slušatelja te treba nastojati pridonijeti njihovoj zabavi, ali i izobrazbi. U članku 24. Zakona o elektroničkim medijima također stoji da se sadržajem trebaju promicati hrvatske kulturne stečevine i međunarodno razumijevanje, kao i osjećaj javnosti za pravdu, dok je nužno služiti zaštiti okoliša, boriti se za ravnopravnost žena i muškaraca, kao i braniti demokratske slobode te promicati razumijevanje za pripadnike nacionalnih manjina (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 24., 2009). Kako bi audiovizualni i radijski programi prenosili svoj sadržaj, Zakon o elektroničkim medijima nalaže da sadržaj mora imati vjerno prikazane događaje dok su različita mišljenja i pristupi primjereno zastupljeni. Vijesti moraju na istinit i korektan način predočiti događaje i činjenice, a iste moraju biti i nepristrane, te u isto vrijeme poticati slobodno oblikovanje mišljenja u gledatelja, odnosno slušatelja (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 25, 2009). S druge strane, nije dopušteno prenositi sadržaj kojim se vrijeđa dostojanstvo čovjeka, pornografski i nemoralni sadržaj, kao ni poticanje, promicanje i veličanje kriminala i nasilja, te uporabu duhanskih proizvoda, alkohola i droga. Posebna pozornost se pridaje maloljetnicima, stoga nisu dopušteni audiovizualni i radijski programi koji mogu narušiti njihov fizički, mentalni ili moralni razvoj, a osobito programi koji uključuju bezrazložno nasilje ili pornografiju (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 26., 2009). Poseban dio zakona odnosi se na zabranu poticanja na mržnju, a istaknuto je i kako državna tijela, njihovi predstavnici i sindikati, kao i različite interesne skupine ne smiju ni na koji način utjecati na nakladnike televizije i radija prilikom stvaranja programa (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 12. i 28., 2009).

2.3. Dvojnost zakona kao temelj degradiranja djelovanja medija

Zakon o medijima i Zakon o elektroničkim medijima obuhvaćaju samu djelatnost medija, onoga što bi novinari trebali predstavljati javnosti i kako bi se trebali ponašati, ali i ono najvažnije – koga bi trebali zastupati. Sagledamo li sami Zakon o medijima, novinare možemo definirati kao osobe čija je profesionalnost borba za istinom, traganje za dokazima i zastupanje cjelokupne javnosti kako bi ista na uvid mogla dobiti sve pozadinske radnje države, njenih dužnosnika i moćnika koji na koncu državu i vode. Ono što je ključno u ovome zakonu jest sloboda. Sloboda izražavanja, odabira i borbe, sloboda informacija i pristupa, sloboda od bilo kakvog utjecaja države i njenih čelnika. Ključna točka ovoga zakona je ujedno i temeljna razlika sa Zakonom o elektroničkim medijima koji donosi zasebne komponente pružanja

audiovizualnih i radijskih medijskih usluga, no osim što propisuje određena prava i obveze, isti zapravo predstavlja izravno miješanje države i same politike u rad elektroničkih medija. Tako je Vijeće za elektroničke medije ovisno o Vladi koja bira njegove članove. Vlada predlaže, a Sabor ih samo potvrđuje običnom većinom glasova. Iako bi takav moćni medijski regulator trebao biti neovisan od bilo kakve političke sfere, isti je u simbiozi s Vladom i Hrvatskim saborom. Samim time možemo vidjeti da je Zakon o medijima, kojim se toliko promiče sloboda rada medija i svega što isti zastupaju i predstavljaju, zapravo degradiran postojanjem posebnog zakona kojim se obuhvaćaju elektronički mediji i u čiji rad se država izravno miješa, stoga se postavlja jasno pitanje – koji je smisao postojanja dva zakona ako jedan pobija drugog?

Već smo spomenuli Vijeće za elektroničke medije koje je sve samo ne neovisno tijelo, a na isto se izravno nadovezuje Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti. Dodjelu sredstava Fonda donosi upravo navedeno Vijeće, a prema dostupnim podacima od strane Hrvatskog novinarskog društva, zadnjih 15 godina Fond je dodijelio 500 milijuna kuna komercijalnim elektroničkim medijima, dok kvaliteta medija u Hrvatskoj zaista nije zadovoljavajuća. Vodeći se time, Hrvatsko novinarsko društvo predložilo je ministarstvu kulture da se 50% sredstava Fonda dodjeli medijima koji, u skladu sa zakonskim utemeljenjima, ali i svojom svrhom, isključivo nastoje ispuniti sve javne interese, kao i demokratske funkcije novinarstva i medija. No, prilikom izrade novog nacrtu prijedloga Zakona o elektroničkim medijima, navedeni zahtjev je u potpunosti zanemaren (Zovko 2019). Koji je tada smisao promicanja svih dobrobiti koje mediji valjaju zastupati, ako oni koji ih zastupaju iza sebe nemaju čvrste temelje i poticaje za daljnji razvoj? Neovisnost takvih moćnih medijskih tijela je ključna prilikom stvaranja neovisnih i kvalitetnih medija koji će uistinu predstavljati ono što bi trebali, naravno, na način propisan zakonom, ali isto tako i u potpunoj slobodi. No, Zakonom o elektroničkim medijima, isti su u nadležnosti države koja je izravno isprepletena s radom moćnih medijskih regulatora.

Mediji zahtijevaju poštivanje etike, kao i profesionalnih standarda novinarstva koji su navedeni u svim udžbenicima toga zanimanja. Isti bi se trebali rukovoditi jedino zakonom, a ne onime što Vlada propiše, odluči, odabere i potvrdi običnom većinom glasova. Upravo suprotno od onoga kako bi valjalo predstavljati Zakon o elektroničkim medijima – simbiozu prividne slobode takvih medija i politike koja zapravo postavlja svoje šahovske figurice i vuče majstorske poteze čime izravno dolazi do degradiranja profesije novinarstva i samih medija, kao i svega onoga što propisuje Zakon o medijima. Iako dolazi često i do njegovog kršenja, prema svemu propisanome, mediji su slobodni ili bi barem trebali biti.

Možda je najbolji primjer negativne strane Zakona o elektroničkim medijima Hrvatska radiotelevizija. Ta vodeća javna radijska i televizijska ustanova, često je na meti ne samo medija, već i javnosti, i to upravo zbog načina svoga djelovanja. Iako u Zakonu o Hrvatskoj

radioteleviziji jasno stoji da je ista neovisna od bilo kakvog političkog utjecaja, u svojem djelovanju radi zapravo sve osim toga. Najbolji primjer njezinog djelovanja jest emisija *Otvoreno*. *Index.hr* često ističe kako navedena emisija, koja obrađuje aktualne društvene i političke teme, nerijetko izbjegava baviti se upravo aktualnim temama vodeće političke stranke, što svakako dovodi u pitanje njihovu nepristranost, pogotovo ako gledamo njihov odabir tema za raspravu u zadnjih nekoliko godina. Tako je emisija *Otvoreno* 2018. godine nekoliko puta propustila komentirati aktualne afere vodeće političke stranke Hrvatska demokratska zajednica, odnosno HDZ. *Index.hr* je tada objavio privatne mailove Martine Dalić prema kojima se uviđalo da su Andrej Plenković i spomenuta Martina Dalić namjerno obmanjivali hrvatsku javnost iznoseći neistine o stanju Agrokora, kao i da su iskoristili svoj položaj premijera i tadašnjeg položaja potpredsjednice Vlade da bi posebna skupina koju je birala Dalić uspjela zaraditi na poslovima u Agrokoru. Kako je upravo navedeno bila glavna tema svih medija u Republici Hrvatskoj i kako je uistinu riječ o aktualnoj političkoj temi kojima se bavi emisija *Otvoreno*, HRT je zažmirio na aferu HDZ-a i tema emisije je bio 73 godine star događaj, odnosno Bleiburg (HRT-ovo *Otvoreno* večeras se bavi Indexovom objavom mailova. Šalimo se, tema je Bleiburg, 2018).

Slično je bilo i nešto kasnije te godine kada se HDZ opet pronašao u centru pažnje – potpredsjednik sabora Milijan Brkić našao se pred teškim optužbama da je 2011. godine dojavljivao kriminalcima i prostitutkama tajne informacije o policijskoj istrazi. No, HRT je još jednom smatrao da ta tema, koja je tada predstavljala glavnu temu svih razgovora i medija, nije bitna te se odlučio pozabaviti Hajdukom i huliganskim činovima navijača (HDZ trese ogromna afera. *Otvoreno* se bavi Hajdukom, 2018). Iz navedenog svakako proizlazi pitanje zašto HRT izbjegava obrađivati aktualne političke teme vezane za vodeću stranku, a u pitanje se dovodi i navodna nepristranost HRT-a u radu. Dakako, gosti navedene emisije većinski čine članovi upravo navedene vodeće političke stranke HDZ, iako se nastoji uspostaviti barem prividna ravnoteža prisutnih gostiju. U prilog svim navedenim greškama HRT-a nebrojeno puta se isticalo da isti djeluje upravo ovisno o vodećoj političkoj stranci što je potvrdila i njemačka novinarka Grit Eggerichs prilikom provedenog istraživanja, te je neobjektivnost koja vlada na HRT-u, izazvana upravo od strane politike, usporedila sa stanjem u Sjevernoj Koreji (Nijemci objavili veliku reportažu o HRT-u: „Kao u Sjevernoj Koreji“, 2020). Takav javni medij trebao bi biti u službi javnosti koja i financira njegov rad, a ne u službi političke većine koja bira njegovo vodstvo, no ako se gleda cjelokupna situacija istoga, evidentno i samo njegovo djelovanje. Iako HRT funkcionira po zakonu propisanom samo za njega, odnosno Zakonu o Hrvatskoj radioteleviziji, na isti se primjenjuju odredbe Zakona o elektroničkim medijima čime se uistinu dokazuje snaga politike.

Dok tako Zakon o medijima ističe slobodu i neovisnost medija u svojem djelovanju u službi javnosti, Zakon o elektroničkim medijima izgleda kao obična farsa države kako bi tu datu, pa čak i prividnu slobodu, mogla ograničiti u svoju korist, pogotovo u korist političke većine. Dakako, određena prava i obveze pružanja elektroničkih medijskih usluga svakako su na visini i uređuju način postupanja i djelovanja u takvoj vrsti medija, problem je država, odnosno politika u čijoj nadležnosti se isti nalaze. Zakon o medijima podrazumijeva sve medije. Kao što stoji u članku 2. navedenog zakona, mediji su: „novine i drugi tisak, radijski i televizijski programi, programi novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletekst i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike.“ (Zakon o medijima, čl. 2, 2004)

Dakle, Zakon o medijima obuhvaća, odnosno barem bi trebao, sve navedene medije, u kojem god obliku isti bili i kojim god putem da se sadržaj prenosi javnosti, a isti jasno obuhvaća i elektroničke medije. Također, u članku 3. Zakona o medijima stoji da sloboda medija obuhvaća osobito, između ostalog, proizvodnju i objavljivanje radijskog i televizijskog programa, kao i drugih elektroničkih medija (Zakon o elektroničkim medijima, čl. 3, 2004). Članak 15. istog Zakona propisuje način na koji djeluju nositelji programskog sadržaja tiska i televizijske emisije. Dakle, zašto predstavlja toliki problem navesti i druga prava i obveze kojima bi se jasno definirao rad elektroničkih medija, bez potrebe da za isti postoji poseban zakon i najbitnije – da zakonski propisani medijski regulatori budu neovisni od države i same politike te da djeluju u službi javnosti i u skladu sa Zakonom o medijima, a ne po granicama definiranim od strane političkih stranaka? Prema svemu navedenom, Zakon o medijima se jasno odnosi na sve medija i stoga bi se kao takav trebao i primjenjivati na sve medije, što se zapravo ne događa – iako su elektronički mediji obuhvaćeni od strane navedenog Zakona, na njih se zapravo primjenjuju samo prava i obveze iz posebne zakonske regulative.

Sagledamo li tako te jasno definirane okvire dvaju zakona o medijima, jedan zaista degradira sve navedeno u drugome. Sigurnost koju elektronički mediji pružaju državi, izvučena je kroz male rupe u zakonu s naglaskom na definiranje prava i obveza pružanja sadržaja takvih medija, uz izvrsnu kamuflažu pozadine i glavne političke riječi koja tu sigurnost i granice prividne slobode sama definira. Čitanje novog prijedloga Zakona o elektroničkim medijima trenutno čeka novi saziv Sabora, no ako je suditi prema Hrvatskom novinarskom društvu, ključne točke istoga nisu promijenjene. Društvo je Ministarstvu kulture u svojem nacrtu predložilo neovisnost glavnih medijskih regulatora, odnosno depolitizaciju Vijeća za elektroničke medije, te transparentnost izbora njegovih članova, kao i mogućnost da dva člana Vijeća dolaze iz reda Društva, povećanje financija Fonda za poticanje pluralizma i raznolikosti elektroničkih medija, definiranje same svrhe Fonda kao ostvarivanje javnog interesa u

medijima, da se sredstva Fonda usmjere isključivo na pružanje potpore kvalitetnim medijskim sadržajima i profesionalnom novinarstvu, obavezu donošenja redakcijskih statuta, kao i utvrđivanje udjela televizijskih i radijskih frekvencija za neprofitne nakladnike, te sprječavanje zloupotrebe javnog novca za oglašavanje.

Kako Ministarstvo kulture nije prihvatilo ni jedan od navedenih prijedloga, Hrvatsko novinarsko društvo istupilo je iz Radne skupine navedenog ministarstva za izradu novog Zakona o elektroničkim medijima (Zovko 2019). Mediji, kako bi kvalitetno funkcionirali, zahtijevaju neovisnost i slobodu djelovanja, no to im se, barem za sada, neće pružati. Degradiranje Zakona o medijima samim postojanjem posebnog zakona koji važi za elektroničke medije, kao i njihova simbioza s državom, i dalje ostaju na snazi, a njihovo suludo zajedničko preživljavanje, stavlja medije na daljnju kušnju i nastojanje da barem dio hrvatskog novinarskog svijeta ostane na pravom putu i stvarnim temeljima.

3. Hrvatsko kazneno pravo

Kako bismo definirali sve pravne i kaznene radnje u djelovanju medija, prvo je potrebno definirati osnovne pojmove samog kaznenog prava i radnje koje ono obuhvaća, kao i kaznenopravne sankcije. Samim time utvrdit će se uvod u kaznena djela protiv časti i ugleda koja predstavljaju najčešće tužbe protiv medija.

Postoje razne definicije kaznenog prava, a kako bi ga se definiralo na najpravilniji način, potrebno je uzeti onaj najširi smisao. Tako isto predstavlja sustav pravnih propisa kojim se obuhvaćaju sva pravna pravila definirana od strane države, a zbog primjena kaznenih sankcija počiniteljima kaznenih radnji. Prema tome razlikujemo tri sustava kaznenog prava:

1. kaznenomaterijalno pravo;
2. kaznenopostupovno pravo;
3. pravo izvršenja kaznenih sankcija.

Hrvatsko kazneno pravo razlikuje tri vrste kažnjivih radnji, odnosno kaznena djela, prekršaje i disciplinske delikte, dok se isto tumači četirima važnih načela koja definiraju zakon. Riječ je o načelu ograničenja kaznenopravne prisile, načelu zakonitosti, zabrani retroaktivnosti te krivnji (Gluščić i Veić 2007:20-24).

Prema Kaznenom zakonu, sami temelj i ograničenje kaznenopravne prisile nalaže da se kaznena djela i sankcije za ista propisuju samo za ona ponašanja kojima se ugrožavaju ili povređuju osobne slobode, kao i prava čovjeka te druga prava i društvene vrijednosti koje su zaštićene i zajamčene Ustavom Republike Hrvatske, kao i međunarodnim pravom da se zaštita istih ne može ostvariti bez kaznenopravne prisile (Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona, čl. 1, 2020). Načelo zakonitosti navodi da nitko ne može biti kažnjen za djelo ukoliko isto nije bilo

navedeno zakonom ili međunarodnim pravom kao kazneno djelo. Samim time ne može biti ni izrečena kazna ili kaznenopravna sankcija ako ista također nije bila određena zakonom (Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona, čl. 2., 2020). Načelo zabrane retroaktivnosti nalaže da se nad počiniteljem kaznenog djela primjenjuje onaj zakon koji je bio na snazi u trenutku počinjenja kaznenog djela. Valja naglasiti da ako je zakon promijenjen nekoliko puta nakon počinjenja kaznenog djela, nad počiniteljem se primjenjuje onaj zakon koji je za njega blaži (Gluščić i Veić 2007:25). Što se tiče načela krivnje, isto nalaže da nitko ne može biti kažnjen ako nije kriv za počinjeno kazneno djelo (Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona, čl. 4., 2020).

Kazneno djelo predstavlja vrstu kažnjive radnje kojom se napadaju vrijednosti društvene zajednice, a koje su značajne za opstojnost iste. Dakle, to je određeno ponašanje kojima čovjek povređuje Kazneni zakon, a njegova osnovna obilježja su svijest i volja, protivnost zakonskome propisu te skrivljenost, dok elemente istoga predstavljaju vladanje čovjeka, predviđenost djela u zakonu, protupravnost i krivnja (Gluščić i Veić 2007:30-32). Kazneno zakonodavstvo obuhvaća određeni sustav sankcija od kojih razlikujemo sljedeće:

1. kazne – kazna zatvora ili novčana kazna;
2. mjere upozorenja – uvjetna kazna ili sudska opomena;
3. sigurnosne mjere – obavezno psihijatrijsko liječenje ili liječenje od ovisnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom ili obavljanja dužnosti, djelatnosti ili zvanja, oduzimanje predmeta ili protjerivanje stranca iz zemlje;
4. odgojne mjere koje su propisane Zakonom o sudovima za mladež u člancima 6. – 23. (Gluščić i Veić 2007:60-61).

Dakako, valja napomenuti i kako prilikom izricanja i primjene određene kaznenopravne sankcije često postoje olakotne i otegotne okolnosti. Prema članku 47. stavka 1. Kaznenog zakona, prilikom odabira same vrste i mjere kazne koju će sud odrediti, uzimajući dakako u obzir stupanj krivnje i svrhu kažnjavanja, sud valja ocijeniti okolnosti koje utječu na odabir kazne. Tako se u samom odmjeravanju kazne u obzir uzima jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, počiniteljev odnos prema žrtvi i trud da nadoknadi štetu, počiniteljev život do trenutka počinjenja kaznenog djela i razloge zbog kojih je kazneno djelo počinjeno (Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona, čl. 47, st.1., 2020). Tako izrečena kazna može biti ublažena ako se počinitelj pomirio sa žrtvom te ako je u potpunosti ili većim dijelom nadoknadio štetu ili ako se ozbiljno trudio da isto učini (Kazneni zakon pročišćeni tekst zakona, čl. 48, st. 2., 2020). Dakako, zakon ne utvrđuje točno koje okolnosti mogu ublažiti ili otežati kaznu izrečenu počinitelju, već se svaki slučaj gleda pojedinačno te tako svaka okolnost može utjecati da

izrečena kazna po vrsti i mjeri bude teža ili lakša, ali naravno u propisanim granicama (Hrvatska enciklopedija 2020).

Postoje brojne skupine kaznenih djela prema Kaznenom zakonu, a kako govorimo o kaznenim djelima koje najčešće pronalazimo u medijskom prostoru Republike Hrvatske, posvetit ćemo se kaznenim djelima protiv časti i ugleda.

3.1. Kaznena djela protiv časti i ugleda

Kada govorimo o podizanju tužba protiv medija, obično je riječ o kaznenim djelima protiv časti i ugleda za koje se redovito može čuti – ne samo kod suđenja, već i kod raznih zahtjeva da bi se ista trebala ukinuti ako se želi istinska sloboda medija. Kaznena djela protiv časti i ugleda trenutno uključuju uvredu i klevetu, a do početka ove godine, istima je pripadalo i teško sramoćenje, ali Hrvatska je vlada uklonila kažnjavanje istoga. No, zbog detaljnijeg približavanja pojma, isto ću također kasnije predstaviti.

Kaznena djela protiv časti i ugleda vrlo su složena kaznena djela upravo zbog svoje kompleksnosti, a sami pojmovi ugleda i časti tema su brojnih teorijskih sporova. Sloboda izražavanja predstavlja jedno od temeljnih načela demokratskog društva i zaštite ugleda i časti. No, kako su isti nerijetko tema diskusija i različitih definiranja, često mogu poprimiti šire značenje zbog čega je sama sloboda izražavanja ograničena u većoj mjeri, a ako pojmove definiramo uže, sloboda izražavanja dobiva znatno veći prostor. Naš je zakon usvojio dualistički pojam časti, odnosno prihvaća dva aspekta toga jedinstvenog zaštićenog dobra, te je tako čast u širem smislu shvaćena kao:

1. čast u užem smislu, odnosno pravo svakog čovjeka na osobni osjećaj vrijednosti;
2. ugled, odnosno pravo na priznavanje ljudskog dostojanstva od strane drugih.

Prilikom teorijskog definiranja i određenja pojmova časti i ugleda, razlikujemo dva vida poimanja, a to su faktičko i normativno. Kod faktičkog razumijevanja, čast i ugled se gledaju kao socijalno-psihološki fenomen te se tako temelje na poštovanju koje postoji u zbilji. Tako bismo rekli da se svijest o vlastitoj vrijednosti razumije kao čast, dok se predodžba o vrijednosti koje određena grupa ima o pojedincu razumije kao ugled. Problem se javlja kada iste sagledamo iz perspektive samoga čovjeka jer subjektivni osjećaj vlastite vrijednosti može manje ili više odstupati od one zbiljske vrijednosti, stoga može doći do podcjenjivanja, ali i precjenjivanja. U modernoj teoriji, ipak se radije prihvaća normativni pojam časti i ugleda. Tako valja naglasiti da isti polazi od prava na dostojanstvo i socijalno uvažavanje svakoga čovjeka, a isto se temelji na njegovoj etičkoj ispravnosti ili moralnom integritetu s jedne strane, kao i na njegovoj društvenoj vrijednosti ili koristi s druge strane. U praksi, poimanje takvih kompleksnih pojmova

riješeni su kombiniranjem oba pojma, odnosno gleda se i faktični i normativni pojam časti i ugleda.

Također, često se navedeni pojmovi temelje na samim faktičkim ocjenama u društvu, stoga su oni sami određeni isključivo vremenom i prostorom, te su relativni i podložni promjenama. Hoće li doći do povrede istih ili ne, ovisit će o više okolnosti, npr. društveni položaj, funkcija, međusobni odnos pojedinaca, uzrast, shvaćanje i običaji nekog kraja, okolnosti djela, senzibilitet pojedinca, itd. Sve navedeno može te vjerojatno i hoće utjecati na stupanj i način zaštite časti i ugleda. Svaki građanin ima pravo da svaka druga osoba u vanjskim odnosima poštuje njegovo osobno dostojanstvo, kao i da ga tretira na način koji bi svjedočio omalovažavanju tog dostojanstva u želji da ošteti ili smanji njegov ugled u društvu i moralnu reputaciju (Badrov, 2007).

3.1.1. Uvreda

Prema članku 147. Kaznenog zakona o kaznenim djelima protiv časti i ugleda:

- (1) „Tko uvrijedi drugoga, kaznit će se novčanom kaznom do devedeset dnevnih iznosa.
- (2) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je uvreda postala pristupačnom većem broju osoba, kaznit će se novčanom kaznom do sto osamdeset dnevnih iznosa.
- (3) Ako uvrijeđeni uzvrati uvredu, sud može oba počinitelja osloboditi kazne.
- (4) Ako je počinitelj bio izazvan nedoličnim ponašanjem oštećenika, ili je oštećenih pred sudom prihvatio njegovu ispriku zbog počinjenog djela, sud ga može osloboditi kazne.“
(Kazneni zakon, čl. 147, 2011)

Prema članku 148. Kaznenog zakona o kaznenim djelima protiv časti i ugleda, nema kaznenog djela uvrede ako je počinitelj njegova obilježja ostvario u književnom, umjetničkom, stručnom, znanstvenom djelu ili javnoj informaciji, u obavljanju dužnosti propisane zakonom, političke, druge javne ili društvene djelatnosti, u novinarskom poslu ili obrani nekog prava, a to je učinio u javnom interesu ili zbog drugih opravdanih razloga (Kazneni zakon, čl. 148, 2011).

Uvreda je tako namjerno kazneno djelo protiv časti i ugleda, a ista može biti u izraženom ili pokaznom omalovažavanju druge osobe ili u nepoštivanju ljudskog dostojanstva. Dakle, to je negativan sud o vrijednosti drugoga, a sami sadržaj uvrede je upravo navedeno omalovažavanje. Uvreda može biti upućena u izgovorenoj ili u pisanoj riječi, zatim u znacima, odnosno znakovima, crtanjem, raznim tonovima, te može biti upućena djelom. Kako bi se uvreda mogla okarakterizirati kao kazneno djelo, ona mora biti nekome priopćena i upućena određenoj osobi

koja ne mora biti izričito spomenuta, ali mora se barem u tragovima nazirati i utvrditi da se uvreda na tu osobu odnosi. Bez obzira je li ta osoba prisutna ili ne, uvreda postoji kada je uvredljiva izjava upućena onome na koga se ista i odnosi, ali i kada je uvredljiva izjava za određenu osobu upućena trećoj osobi – dovoljno je samo da je za takvu izjavu saznala bilo koja osoba i da se istom izražava nepoštivanje tuđeg ljudskog dostojanstva. Isto se prosuđuje po objektivnim kriterijima, u obzir se uzimaju sve okolnosti konkretnog slučaja, posebice javno mnijenje, te običaji sredine u kojoj se djelo dogodilo. Samo namjerna uvreda je inkriminirana, a sami počinitelj mora biti svjestan uvredljivog sadržaja svojeg djela, znaka ili izjave. Nema bića djela ako izjava nije ozbiljna, odnosno ako se smisao i forma izjave očito ne poklapaju (Badrov 2007).

3.1.2. Kleveta

Prema članku 149. Kaznenog zakona o kaznenim djelima protiv časti i ugleda:

- (1) „Tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese neistinitu činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu, znajući je neistinita, kaznit će se novčanom kaznom do tristo šezdeset dnevnih iznosa.
- (2) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način zbog čega je ono postalo pristupačno većem broju osoba, kaznit će se novčanom kaznom do petsto dnevnih iznosa.“ (Kazneni zakon, čl. 149, 2011)

Kod kaznenog djela klevete, okrivljenik za počinjenje istoga neće biti kažnjen ako dokaže istinitost svoje tvrdnje ili ako dokaže da je imao osnovan razlog povjerovati u istinitost onoga što je iznosio ili prenosio. No, ako dođe do toga, isti može biti kažnjen za uvredu ili za omalovažavanje prebacivanjem za kazneno djelo. Kleveta se smatra lakšim kaznenim djelom, ali unatoč tome, ista je svakako zanimljiva stručnim krugovima i široj javnosti. Kao razlog tome, često se navodi da se značajno povećao sami broj kaznenih djela učinjenih putem tiska nakon osamostaljenja Republike Hrvatske. Zbog sve većeg senzacionalizma i objavljivanja različitih pojedinosti koje se drže kao negativne društvene pojave, mediji često objavljuju nedovoljno provjerene informacije i samim time, iste čine temelj zahtjeva za postupak počinjenja kaznenog djela klevete.

Kaznenopravna priroda klevete je sami sadržaj klevetničke izjave te oblik krivnje kojim kleveta može biti počinjena. Da bi postojalo kazneno djelo klevete, sadržaj takve izjave mora biti činjenična tvrdnja, neistinitost i zapravo sve što može škoditi časti i ugledu. Tako bismo mogli reći da je kleveta izjava koja sadrži neistinitu činjeničnu tvrdnju, dakle izjavu o tome da neka činjenica postoji, iako ona zapravo ne postoji. Kako bi postojalo kazneno djelo klevete,

potrebno je utvrditi da je činjenična tvrdnja neistinita. Klevetnička izjava treba biti takva da izazove prijekor ili prezir okoline ili javnosti, mora biti takva da se njome može umanjiti vrijednost nekog pojedinca koju on ima u očima drugih, kao i socijalnu vrijednost pojedinca ili moralno ocrnjivanje. Kazneno djelo klevete jest kazneno djelo apstraktnog ugrožavanja jer izjava ne treba doista naškoditi nečijoj časti i ugledu, već je dovoljno da to učini posljedica izjave. Kako bi sama kleveta postojala, traži se umišljaj. Dakle, svijest počinitelja treba imati tri već navedena uvjeta sadržaja klevete, odnosno iznošenje činjenične tvrdnje, neistinitost i mogućnost da može škoditi časti i ugledu osobe za koju se izjava iznosi ili pronosi (Badrov 2007).

3.1.3. Teško sramoćenje

Kazneno djelo teškog sramoćenja uklonjeno je iz Kaznenog zakona stupanjem na snagu dopunjenog Zakona objavljenog u Narodnim novinama 1. siječnja 2020. godine, no isto će također detaljnije predstaviti, budući da je ono službeno bilo dijelom Kaznenog zakona kao kazneno djelo protiv časti i ugleda nekoliko godina.

Prema članku 148. Kaznenog zakona o kaznenim djelima protiv časti i ugleda iz 2011. godine, teško sramoćenje glasilu je samo kao sramoćenje, te isto obuhvaća:

- (1) „Tko pred drugim za nekoga iznese ili pronese činjeničnu tvrdnju koja može škoditi njegovoj časti ili ugledu, kaznit će se kaznom do sto osamdeset dnevnih iznosa.
- (2) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka počini putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javno skupu ili na drugi način, zbog čega je ono postalo pristupačno većem broju osoba, kaznit će se novčanom kaznom do tristo šezdeset dnevnih iznosa.
- (3) Nema kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka ako počinitelj dokaže istinitost činjeničnih tvrdi koje je iznosio ili pronosio u dobroj vjeru, povjerovao u njihovu istinitost.
- (4) Nije dopušteno dokazivanje okolnosti iz stavka 3. ovoga članka počinitelju koji činjeničnu tvrdnju nije iznosio ili pronosio u javnom interesu ili iz drugog opravdanog razloga, a postupao je pretežito s ciljem da naškodi časti ili ugledu drugoga, pogotovo ako se tvrdnje odnose na osobni ili obiteljski život druge osobe.
- (5) Prizna li počinitelj neistinitost svojih tvrdnji i opozove ih, sud ga može osloboditi kazne.“
(Kazneni zakon, čl. 148, 2011)

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona donesenog na sjednici 8. svibnja 2015. godine, naslov iznad članka 148. Kaznenog zakona mijenja se i tada glasi teško sramoćenje. Također, u istom članku mijenjaju se i sljedeće stavke:

- (3) „Nema kaznenog djela teškog sramoćenja ako počinitelj dokaže istinitost činjenične tvrdnje koju je iznosio ili pronosio ili postojanje ozbiljnog razloga zbog kojeg je povjerovao u njezinu istinitost.
- (4) Dokazivanje okolnosti iz stavka 3. ovoga članka nije dopušteno ako se činjenične tvrdnje iz stavka 1. odnose na osobne ili obiteljske prilike.“ (Zakon o izmjenama i dopunama kaznenog zakona, čl. 42, 2015)

Teško sramoćenje je, pojednostavljeno govoreći, objava tvrdnji koje mogu naštetiti nečijoj časti i ugledu iako su u trenutku iznošenja istinite. Također, u trenutcima postojanja istoga, zakonom je bilo zajamčeno pravo na objavu takvih činjenica ako su iste u javnom interesu. Sramoćenje, odnosno teško sramoćenje, za razliku od klevete nije propisivalo neistinitost tvrdnji. Dakle, kod ovakvog kaznenog djela, nije se tražilo da je u vrijeme počinjenja kaznenog djela počinitelj znao ili nije znao za neistinitost činjenične tvrdnje koju je iznosio ili pronosio, a također niti da ona mora biti istinita ili neistinita (Mavar, 2014). Vladinim prijedlogom za izmjenu kaznenog djela sramoćenja u teško sramoćenje, zapravo se htjelo naglasiti da će samo najteža kršenja zaštićenih vrijednosti časti i ugleda dovesti do kaznene odgovornosti počinitelja, stoga se može zaključiti kako je novi termin za isto kazneno djelo zaoštavanje represije jer, kao što je rečeno, to kazneno djelo sada postaje težim nego što je bilo. Možemo reći da je do toga trena navedeno kazneno djelo bilo obično, a tada je postalo teško. Zanimljivo je da je i sama izmjena imena istoga ujedno predstavljala i otklon od postojeće zakonodavne tehnike budući da se pridjev težak koristio u nazivima kvalificiranih oblika kaznenih djela poput teška krađa, teška kaznena djela protiv spolne slobode i teško ubojstvo, dok se teškim sramoćenjem nije radilo o kvalificiranom obliku (Novoselac 2014).

3.1.4. Brisanje teškog sramoćenja iz Kaznenog zakona

Dana 1. siječnja 2020. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona kojim se iz zakona izbrisalo kazneno djelo teškog sramoćenja. Do tada je isto, barem prema mišljenju Hrvatskog novinarskog društva, bilo samo mrtvo slovo na papiru. Još 2019. godine Društvo je tražilo od Vlade dekriminalizaciju svih kaznenih djela protiv časti i ugleda, no, kleveta i povreda časti i dalje ostaju u zakonu jer su zaštićeni Ustavom (Hrvatsko novinarsko društvo, 2019). Teško sramoćenje izbrisano je zbog malog broja tužbi koje se za njega podizalo i isto nije naišlo na primjenu u praksi.

Osoba koja se smatra osramoćena nekim medijskim tekstom ili prilogom, i dalje može dobiti primjerenu zaštitu u civilnom postupku. Prilikom samog uvođenja tog kaznenog djela, novinarska struka je upozoravala da će ono u sudskoj praksi biti pogubno za slobodu govora jer je novinar mogao biti osuđen i u slučaju da iznosi istinite informacije ako sudac procjeni da je

ta istina za nekoga uvredljiva. Takva predviđanja uskoro su se već ostvarile u praksi jer je u ožujku 2014. godine donesena prva nepravomoćna presuda za sramoćenje zbog teksta u kojemu su iznesene činjenice bile u javnom interesu. Zbog takve presude i pritiska novinara, Sabor i Vlada su kazneno djelo sramoćenja preformulirali u teško sramoćenje. Time je bilo znatno teže osuditi novinare za iznošenje istinitih činjenica čija je objava bila u javnom interesu. Iz toga razloga, tužbe za teško sramoćenje drastično su pale, a brisanje istoga iz Kaznenog zakona smatra se važnim doprinosom za širenje slobode govora (Lukić, 2019). Taj čin je svakako dočekaio ovacije novinarske struke jer su mnogi pojedinci, koji su bili uhvaćeni u nedjelju, posegnuli upravo za tužbom za teško sramoćenje kako bi na neki način kaznili i ušutkali novinare. Masovnim naplatama zbog duševnih boli uzrokovanim upravo iznošenjem istine 1. siječnja 2020. je svakako došao kraj (Rašeta 2010),

4. Hrvatsko novinarstvo

Sagledamo li samu povijest hrvatskog novinarstva, isto je pretrpjelo razne promjene, pogotovo one društvene potaknute industrijskom revolucijom, budući da je omasovljenje medija iste nužno i pratilo. Ipak, u početku je u Hrvatskoj djelovalo stranačko novinstvo zbog zakašnjele industrijalizacije i modernizacijskih procesa što je bitno utjecalo na pojavu masovnih medija. Samim time, kasnilo je uspostavljanje profesionalne zajednice novinara, no konačno se na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće dogodio značajni korak u razvoju novinarstva. Godine 1910. osnovano je Hrvatsko novinarsko društvo koje je brinulo o razvoju novinarske struke i samih medija, kao i budućnosti istih, no nastojali su i oblikovati zakonske okvire svoje djelatnosti. Tako je Hrvatsko novinarsko društvo 1920. – ih godina sudjelovalo u raspravama o Zakonu o štampi i Zakonu o novinarima, a težili su i tome da osiguraju slobodne uvjete razvoja tiska koji će biti u duhu liberalno-demokratskih ideja. Društvo je tako označilo značajne promjene daljnjeg razvoja medija, kao i same granice njihovog djelovanja (Najbar-Agičić 2017).

S datumom osnivanja 18. prosinac 1910. godine, Hrvatsko novinarsko društvo jedno je od najstarijih profesionalnih udruženja u Hrvatskoj. Već u samim počecima, Društvo je nastojalo osigurati slobodu izražavanja i novinarstva dok se upravo iz tih razloga, često sukobljavalo s vlastima. Osim navedenog, Društvo je skrbrilo o materijalnom položaju novinara i pritiskalo je vlast da donosi pravedne socijalne zakone (Povijest HND-a). Upravo to čini temelje cjelokupnog djelovanja Društva danas kada je državna situacija, možemo reći, u skoro istim uvjetima kao i u samim počecima njegova osnutka. Tako Društvo ima svoj donesen Statut kojim se definira područje njegovog djelovanja, te ciljevi i svrha istoga, kao i same obveze djelovanja novinara koji su članovi.

Prema članku 7. Statuta Hrvatskog novinarskog društva, ciljevi, kao i svrha djelovanja istoga su ostvarivanje slobode javnog izražavanja, profesionalnih interesa i etičnosti, promicanje Ustavom zajamčenih prava javnosti, odnosno da ista bude obaviještena o svim zbivanjima u društvu, kao i promicanje prava svake osobe na slobodu mišljenja i izražavanja, te dostupnosti javnim glasilima. Također, Društvo brine za čuvanje ugleda i dostojanstva profesije, zaštitu novinara od samovolje izdavača, te pružanje socijalne i materijalne zaštite novinara. Prema članku 15. toga Statuta, navedene su obveze svakog člana društva koje isti mora provoditi, a prva odredba koja je navedena je ujedno i najvažnija – novinari članovi moraju savjesno obavljati svoj posao, poštujući pritom odredbe Statuta i Kodeksa časti hrvatskih novinara (Statut Hrvatskog novinarskog društva 2018).

Hrvatsko novinarsko društvo brine za samo djelovanje novinara, kao i djelovanje od strane države, a koje je usmjereno prema novinarstvu. Sve aktivnosti Društva navedene su u glasilu *Novinar*, a isti se zajedničko izdaje od strane Društva i Sindikata novinara Hrvatske.

4.1. Kodeks časti hrvatskih novinara

Kodeks časti hrvatskih novinara definira granice njihovog djelovanja, etičnosti, svrhu i obveze, kao i prava javnosti. Prema općim načelima Kodeksa, pravo javnosti jest pravo na pravovremenu, potpuno i točnu informaciju, te slobodu i izražavanje mišljenja, neovisno od rase, boje kože, jezika, spola, vjere i političkog ili nekog drugog uvjerenja, socijalnog ili nacionalnog podrijetla, rođenja, imovini ili neke druge osobine. Na temelju toga proizlaze prava i obveze novinara koji su dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, vrijednosti i slobode, uvažavati pluralizam nazora i ideja, opirati se svim oblicima cenzure, pridonositi jačanju pravne države te kao dio javnosti sudjelovati u demokratskoj kontroli vlasti i moći. Ono što je važno naglasiti jest da novinari djeluju prema Ustavu i zakonima Republike Hrvatske, kao i prema propisanim profesionalnim etičkim načelima. Upravo Kodeks časti hrvatskih novinara uređuje etička načela profesionalnog djelovanja novinara, a štiti se i pravo javnosti na informaciju, kao i neotuđiva prava pojedinaca. Ovim Kodeksom propisuju se obveze i prava novinara da njeguju etiku javne riječi i samu kulturu, te da uvažavaju civilizacijska dostignuća i vrijednosti, dok se javnosti, istim tim Kodeksom, garantiraju njena prava (Kodeks časti hrvatskih novinara 2009).

Kodeks časti hrvatskih novinara definira granica i obveze cjelokupnog djelovanja novinara, definirajući sami novinarski poziv prema kojem je jasno navedeno da se novinar u svojem djelovanju vodi etikom. On čuva dostojanstvo, ugled i integritet svoje profesije, a za svoj rad, osim pred zakonom i svojom profesionalnom organizacijom, snosi odgovornost pred javnošću. Tako je od izuzetne važnosti da novinar u svakom trenu iznosi provjerenu, točnu i potpunu informaciju, da poštuje kulturu dijaloga i etiku javne riječi, kao i osobu ili skupinu s kojom

diskutira. Prilikom istraživanja, novinar se ne smije koristiti metodama koje su u izravnoj suprotnosti odredbama ovoga Kodeksa, a nedopustivi postupci u iznudama informacija su ucjene, prijetnje, zastrašivanja i bilo koji drugi oblik prisile. U svojem djelovanju, novinar nikada ne smije ugroziti svoju neovisnost, samostalnost prosuđivanja i objektivnost što može dovesti do narušavanja njegovog novinarskog digniteta. Također, ne smije se naći u situacijama sukoba interesa i ne smije prihvaćati ikakve darove, usluge, rad u politici i sve druge pogodnosti koje bi svakako dovele u pitanje ne samo njegovu vjerodostojnost, već i vjerodostojnost cjelokupne novinarske profesije. Iako novinar, naravno, kao i svako drugo ljudsko biće ima pravo na političko i drugo opredjeljenje, on mora držati profesionalnu distancu te profesionalno i objektivno izvještavati o svim aktualnim događajima. Osim novinara koji se moraju pridržavati svih navedenih odredaba ovoga Kodeksa, isti vrijede i za urednike radijskih i televizijskih programa, novinskih izdanja i elektroničkih publikacija. Svaka povreda navedenog Kodeksa ima definirane sankcije u Statutu Hrvatskog novinarskog društva.

Osim navedenog Kodeksa časti hrvatskih novinara, novinaru se definiraju prava i obveze unutar samog uredništva putem novinarskog, odnosno redakcijskog statuta. U članku 1. toga Statuta navedeno je kako je isti sastavni dio Kolektivnog ugovora za medijske radnike i novinare u Hrvatskoj kojim se sporazumno uređuju profesionalne dužnosti i prava vlasnika medija i novinara (Novinarski statut 2008).

4.2. Statistika i analiza kaznenih tužba protiv novinara 2015. – 2019.

Nakon definiranja svih granica djelovanja novinara, kao i profesionalnih etičkih standarda i obaveza, kako sa zakonske strane, tako i sa strane struke, sada slijedi analiza same statistike stanja novinarstva, odnosno medija u Republici Hrvatskoj. Riječ je o analizi svih pokušaja nametanja određene cenzure putem brojnih tužbi koje novinari, odnosno sami mediji zaprime tijekom godina.

Kako bi se sakupili točni podaci, Hrvatsko novinarsko društvo je 2019. godine poslalo upite o tužbama na adrese 90 medija. Svoje odgovore poslalo je njih 18 protiv kojih se te godine vodilo 1163 sudskih predmeta. Prema sakupljenim podacima, tužbe su najčešće upućene protiv izdanja koja su u vlasništvu medijskih kuća Hanza media i Styria, a zatim slijede *Slobodna Dalmacija*, *Index*, *Nacional*, *Telegram*, *RTL*, *T-portal* i *Novosti*. Također, na meti tužitelja su i *List Međimurje*, *Hina*, *Varaždinske vijesti*, *H-alter*, *Glas Slavonije*, *Tris*, *Media daily*, *Lider* i Hrvatsko novinarsko društvo (Protiv novinara se vodi više od 1000 predmeta: Duševne boli su postale biznis, 2019). Hrvoje Zovko, predsjednik navedenog Društva smatra kako su takve tužbe represija protiv poštenog i kritičkog novinarstva te kako sami novinari već godinama imaju problema sa zakonom kojim se reguliraju klevete, uvrede i javno sramoćenje (Zebić

2019). Ipak, javno sramoćenje je s prvim danom 2020. godine konačno uklonjeno iz Kaznenog zakona, te su kao kaznena djela protiv časti i ugleda sada ostale samo kleveta i uvreda.

Prema podacima objavljenima na stranicama jutarnji.hr od strane novinarke Slavice Lukić, zabilježeni su točni brojevi vođenih tužba protiv novinara, odnosno medija u razdoblju od 2015. do 2019. godine, a isti su prikazani u sljedećoj tablici.

Godina	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Kleveta	39	38	32	91	-
Uvreda	6	5	7	13	-
Teško sramoćenje	11	6	6	5	-
Sva tri kaznena djela	9	2	3	10	-
Ukupno	65	51	48	119	1163

Tablica 1. Broj kaznenih prijava protiv novinara po godinama i djelima

Prema dostupnim podacima koji su vidljivi u gore prikazanoj tablici, možemo vidjeti točne brojeve pojedinačnih tužbi za počinjena kaznena djela protiv časti i ugleda, kao i sveukupni broj istih tijekom zadnjih 5 godina.

Godine 2015. radilo se o 65 tužbi protiv novinara, odnosno medija, narednu godinu dolazi do postupnog pada na 51 tužbi na razini godine, da bi zatim 2017. godine amplituda ukupnog broja tužba i dalje padala te tako iznosila 48. Godine 2018. dolazi do naglog porast te je tijekom iste tuženo 119 novinara, odnosno medija. Naredna godina 2019. prikazuje drastičan porast tužbi za kaznena djela protiv časti i ugleda i tako iznosi 1163 ukupnih tužbi. Nažalost, podaci za tužbe za pojedinačna kaznena djela protiv časti i ugleda za istu godinu nisu pronađeni. Kako bi se bolje prikazali podaci navedeni u tablici, najbolje je pratiti amplitudu u dolje prikazanom grafikonu.

Grafikon 1. *Prikaz amplitude pada i rasta ukupnog broja tužba za počinjena kaznena djela protiv časti i ugleda*

Tablični prikaz s točnim brojevima, kao i vizualni prikaz amplitude pada i rasta zaista na najbolji način dočaravaju probleme u odnosu medija i javnosti. Prema dostupnim i gore navedenim podacima, kao i samom vizualnom prikazu istih, uistinu je vidljivo kako zadnjih godina vlada veliki pritisak na medije u obliku kaznenih prijava i tužba, pogotovo ako govorimo o 2019. godini. Tada je upravo iz navedenih razloga došlo do eskalacije i velikog prosvjeda u organizaciji Hrvatskog novinarskog društva pod nazivom „Oтели ste medije, novinarstvo ne damo!“

Valja naglasiti kako su u navedene ukupne brojeve tužbi, uključeni parnični postupci, odnosno građanski predmeti, te kaznene tužbe. Za bolje razumijevanje, ali i razlikovanje navedenih, svakako ih prvo valja objasniti. Parnični postupak predstavlja redoviti put pravne zaštite u području građanskopravnih odnosa te se pokreće podnošenjem tužbe sudu (Vodič kroz parnični postupak). U slučaju medija, građanske parnice pokreću se poglavito radi naknade nematerijalne ili materijalne štete zbog povrede časti, dostojanstva i ugleda objavljivanjem teksta u javnim medijima. Upravo takvi postupci pred sudom su najčešći kada govorimo o tužbama protiv medija (Uzelac). Što se tiče kaznenog postupka, isti je sličan navedenom građanskom – oba služe za ostvarivanje sudske funkcije, no isto obavljaju na različite načine, kao i na različitim područjima društvenopravnih odnosa. Dakle, temeljne razlike su u samim predmetima postupaka, kao i u načelima. Kod parnice se radi o zaštiti jednog subjektivnog prava, onog s kojim njegov nositelj slobodno raspolaže, dok s druge strane kazneno djelo jest

društveno opasna radnja kojom se vrijeđa pravni poredak u većoj mjeri nego povredom subjektivnog prava – iz tog razloga javni interes nalaže da se utvrdi postojanje takvog djela te da se počinitelju izrekne kaznenopravna sankcija. Stoga kada govorimo o kaznenom postupku, za razliku od građanskog postupka, isti se pokreće po službenoj dužnosti (Šago i Pleić 2012).

4.3. Statistika i analiza kaznenih tužba protiv novinara 2020.

Trenutnu 2020. godinu uistinu treba zasebno analizirati. Podaci prikupljeni od strane Hrvatskog novinarskog društva, a vezani za aktivne tužbe protiv novinara i medija u periodu od siječnja do svibnja ove godine, izneseni su u sljedećoj tablici.

TUŽENI MEDIJ/DRUŠTVO	BROJ AKTIVNIH TUŽBI
Hanza Media	408
Večernji list	95
Slobodna Dalmacija	93
24 sata	75
Index	52
Nacional	47
Telegram	32
Novosti	29
RTL	29
T-portal	18
Varaždinske vijesti	6
List Međimurje	5
Hina	4
Glas Slavonije	4
Tris	2
Sportske novosti	1
Dubrovniknet	1
H-Alter	1
Hrvatsko novinarsko društvo	3
UKUPNO	905

Tablica 2. Podaci o trenutnim aktivnim tužbama protiv novinara i medija

Kao što je vidljivo prema podacima u tablici, trenutno je aktivno 905 tužbi koje se vode protiv medija što je zastrašujuće kada se u obzir uzme da je tek kraj svibnja. No, naravno, treba uzeti u obzir da su trenutne aktivne tužbe od kojih se dio njih prenosi i s prošle godine, odnosno iz 2019. Prema Hrvatskom novinarskom društvu, 861 tužba od ukupnog broja 905, odnosi se na parnične postupke za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda, dok se ostatak tužbi, odnosno njih 44 vode kao kaznene tužbe. Sama razlika istih jest, dakako, obrazložena u predhodnom poglavlju. Tužitelji su osobe iz javnog života, političari, gospodarstvenici, jedinice lokalne samouprave, udruge, komore, tvrtke i suci, a trenutni okvirni iznos svih tužbenih zahtjeva iznosi 67,8 milijuna kuna. Iako je ukupna brojka tužbi manja od one prošle godine kada se radilo o 1163 sudskih sporova, pravosudni progon medija i novinara u Hrvatskoj i dalje traje (Kutri 2020), a do kraja godine ukupan broj aktivnih tužbi svakako bi se mogao značajno uvećati.

5. Veliki prosvjed Hrvatskog novinarskog društva

Dana 2. ožujka 2019. godine započeo je prosvjed „Oтели ste medije, novinarstvo ne damo!“, u organizaciji Hrvatskog novinarskog društva. Prosvjednici su se okupili ispred Novinarskog društva te uputili prema Markovom trgu kako bi Vladi uputili osam zahtjeva protiv cenzure medija. Sami prosvjed je upravo iz toga razloga pokrenut i organiziran – novinari su pod sve većim pritiskom golemog broja sudskih tužba, a pod pritiskom su i od strane političara i oglašivača, te trpe brojne prijetnje, ugrožavanja profesionalnih standarda i prava, izostanke ozbiljne medijske politike te nepoštivanje medijskih zakona. Hrvatsko novinarsko društvo tako je odlučilo stati na kraj užasnom stanju novinarstva i samog medijskog prostora u Republici Hrvatskoj za kojeg tvrde da je premrežen korporativnim i političkim interesima. Novinarima se tako izravno brani sloboda rada, a tuži ih se kada pišu istinu. Prema Zakonu o medijima, kao i samom Kodeksu časti hrvatskih novinara, isti bi trebali štiti neovisno i slobodno novinarstvo, no zbog pritisaka kojima su izloženi, za zaštitu nije bilo drugog načina osim izaći na ulice. Cilj prosvjeda, osim uručivanja osam zahtjeva protiv cenzure, bio je upozoravanje na samo stanje novinarske profesije protiv koje se, kako se često navodi, vode svojevrsni križarski ratovi (Hrvatsko novinarsko društvo 2019).

5.1. Osam zahtjeva protiv cenzure

Hrvatsko novinarsko društvo je na organiziranom prosvjedu 2. ožujka 2019. godine uputilo Vladi osam zahtjeva protiv cenzure.

Prvi zahtjev je bio da se prekine zloupotreba sudskih tužbi kao način vršenja pritiska na novinara. U tome trenu vodilo se najmanje 1160 sudskih postupaka protiv novinara i to za

kaznena djela protiv časti i ugleda, dok su tužbeni zahtjevi prelazili nekoliko milijuna kuna. Najveći broj sveukupnih tužbi vodila je Hrvatska radiotelevizija s tužbama za 36 novinara i medija, a ista je pritom tražila više od 2,2 milijuna kuna. U točki se navodi kako Kazneni zakon propisuje da novinari mogu biti kažnjeni čak i za objavu točnih i istinitih informacija, stoga Hrvatsko novinarsko društvo zahtjeva da se tužbe prestanu zloupotrebljavati za pritisak na novinare, kao i da dođe do izmjene zakona kako bi ti postupci bili u potpunosti onemogućeni. Pritom se navedeno odnosilo na kazneno djelo teškog sramoćenja koje je u međuvremenu izbrisano iz Kaznenog zakona.

Drugi zahtjev je bio da se novinare, koji javno iznesu pritiske vršene nad njim, zaštiti zakonom. Hrvatsko novinarsko društvo zatražilo je ukidanje protuustavnih internih akata u medijskim kućama jer se njima zabranjuje da novinari javno progovore o ograničavanju novinarske slobode, kao i pritiscima kojima su izloženi, osim u slučaju suglasnosti nadređenih. Takvi postupci se izravno kose s 38. člankom Ustava Republike Hrvatske koji jamči slobodu govora, a suprotni su i samoj definiciji novinarstva i onoga što ono predstavlja i kako djeluje. Ponukano upravo navedenim, Hrvatsko novinarsko društvo je zahtijevalo da se u Zakon o medijima navede odredba prema kojoj novinar ima obvezu upozoriti na pritiske kojima je izložen i to u mediju u kojem radi bez da trpi ikakve posljedice od strane poslodavca.

Kao treći zahtjev protiv cenzure navedeno je da se treba osigurati depolitizacija Vijeća za elektroničke medije. Kako je već navedeno, članove Vijeća predlaže Vlada. Hrvatsko novinarsko društvo je navelo da bi u proceduru izbora članova Vijeća trebalo biti uključeno Društvo, kao i zainteresirana javnost, budući da su te komponente zapravo i najvažnije.

Pod četvrtim zahtjevom Hrvatskog novinarskog društva stoji da se treba razriješiti vodstvo javne televizije, te da se treba izmijeniti Zakon o HRT-u. Kao razlozi za isto, navedeno je sljedeće:

1. Programska i kadrovska devastacije Hrvatske radiotelevizije,
2. promoviranje poraženih ideologija,
3. sudski progoni novinara i medija,
4. sumnjivo trošenje javnog novca.

Hrvatsko novinarsko društvo, osim navedenog, traži izmjenu Zakona o HRT-u prema kojem bi se upravljanje HRT-om okrenulo prema svim građanima koji zapravo i financiraju njegov rad, a ne bi se koristio kao privilegij vladajućih stranaka. Također, Društvo je zahtijevalo da HRT postane neovisan od politike i da njegovi novinari imaju slobodu rada.

Peti zahtjev protiv cenzure jest bila sigurna provedba Zakona o medijima i statuta medija. Zakon štiti autonomiju novinara i profesionalnog integriteta, stoga valja osigurati prestanak kršenja te odredbe, te zapravo provedbu istoga. Također, zahtijevalo se osnivanje neovisnog

regulatornog tijela čija dužnost bi bila nadziranje provedbe Zakona o medijima, kao i poštivanje statuta medija.

U šestom zahtjevu bilo je navedeno kako se traži promjena modela financiranja lokalnih medija – odluke o dodjeljivanju javnog novca, kao i samog iznosa potpora, donosi lokalna vlast čime dolazi do odnosa ovisnosti istih s lokalnim medijima. Hrvatsko novinarsko društvo tražilo je uspostavu novog modela javnih potpora lokalnim medijima kojima bi isti u potpunosti bili neovisni od lokalne vlasti te bi mogli pratiti rad vlasti, kao i kritički je propitivati.

Sedmi zahtjev protiv cenzure bio je da se pronađu i procesuiraju nasilnici i napadači na novinare. Kao obrazloženje istoga, Hrvatsko novinarsko društvo navelo je da je od 2014. godine evidentirano 50 prijetnji novinarima, kao i 18 prijava fizičkih napada, dok je omalovažavanje i vrijeđanje nerijetko upućeno od strane političara. Društvo je zahtijevalo pronalazak, procesuiranje i kažnjavanje napadača i nalogodavaca za upućivanje prijetnji i izvođenje napada na novinare.

Kao posljednji zahtjev, Hrvatsko novinarsko društvo zatražilo je da se uvedu javne potpore za kvalitetno novinarstvo. Time je Društvo zahtijevalo da Vlada pokrene sustav izravnih javnih potpora kojim će se poticati novinarski rad. Potpore ne bi smjele biti uvjetovane političkim protuuslugama i ne smiju favorizirati novinare ili pojedine medije, a trebaju biti trajne i dovoljne za potrebe građana u svrhu informiranja (Hrvatsko novinarsko društvo, 2019).

Na kraju navedenih zahtjeva protiv cenzure, stajalo je sljedeće.

„Ovo su zahtjevi tužene, napadane i na sve moguće načine ušutkivane, ali još uvijek ponosne i glasne novinarske zajednice. Smatramo ih ujedno i zahtjevima cijele javnosti. Jer je pošteno novinarstvo potreba i pravo svih. Jer bez novinarskih sloboda nema ni slobodnog društva. Mi novinarstvo smatramo javnim dobrom koje je potrebno čuvati i odnositi se prema njemu s posebnom pažnjom. A vi?“ (Hrvatsko novinarsko društvo 2019).

6. Slučajevi i prakse

Definiranjem djelovanja novinara od strane zakona i same struke, odnosno kada je sve predstavljeno tako crno na bijelo, valja proučiti praksu i konkretne slučajeve istih kako bi se dobila potpuna slika pravog stanja novinarstva u Republici Hrvatskoj. Iz tog razloga obrađeni su zanimljivi slučajevi sudskih tužba u našem medijskom prostoru koji vjerno dočaravaju odnos pojedinih moćnika, političara i javnih ustanova prema novinarima i medijima, kao i odnos samog pravnog sustava prema istima, a time i degradiranje pozicije novinara, nametanje sve veće cenzure i stvaranje posebnih pravila koja se provode u praksi, dok pravi zakoni u većini slučajeva predstavljaju samo mrtvo slovo na papiru.

6.1. Slučaj Medikol

Rijetko koji slučaj je toliko probudio javnost i podigao cijelu novinarsku struku na noge kao što je to učinio slučaj Medikol i prva presuda za sramoćenje u Republici Hrvatskoj. Riječ je o Slavici Lukić koja je kao novinarka Jutarnjeg lista, i u tome periodu potpredsjednica Hrvatskog novinarskog društva, u svojim tekstovima navela razne nelogičnosti u radu privatne poliklinike Medikol, ali i postavila je, kako sama kaže, krivo pitanje: „Kako ima novca za Medikol, a nema za onkologiju u dječjoj bolnici u Klaićevoj?“ (Tomšić 2014)

Novinarka Jutarnjeg lista Slavica Lukić se 2011. godine počela zanimati za poslovanje privatne poliklinike Medikol. Samo četiri godine ranije, poliklinika je potpisala ugovor s Nevenom Ljubičićem koji je u tome trenutku bio ministar zdravstva. Ugovor je potpisan na deset godina, a predsjednik uprave navedene poliklinike, Ivan Rajković, njime se obvezao da će Medikol kupiti pet PET/CT uređaja te ih instalirati u hrvatske bolnice. Riječ je bila o javno-privatnom partnerstvu, a novac Medikolu je trebao dati Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje. Privatna poliklinika tada nije imala nikakvu konkurenciju, a četiri godine kasnije, njeno poslovanje je počela istraživati novinarka Slavica Lukić. Ona je istraživala i propitkivala ugovor između Rajkovića i Ljubičića, samu zaradu i poslovanje poliklinike, te rad ministra Darka Milinovića koji je stupio na dužnost nakon Ljubičića, a sve je objavila u seriji tekstova. Rad Medikola bila je tema koju su pratili mediji diljem Hrvatske, budući da se radi o javnom interesu i pravu građana da znaju na što se točno troši njihov novac koji kao porezni obveznici plaćaju. No, unatoč tome što je bila riječ o javnom ugovoru, isti nije bio dostupan za javnost tri i pol' godine, a kada je došao na vidjelo, uviđeno je kako je Medikol u svojem poslovanju dobio 213 milijun kuna od HZZO-a, od čega je 100 milijuna ostalo u rukama privatne poliklinike Medikol.

Slavica Lukić je tako 2014. godine na Općinskom sudu u Zagrebu, a zbog teksta objavljenog 21. veljače 2013. godine u Jutarnjem listu pod nazivom „Država će Medikolu dati 116 milijuna kuna da ne bi bankrotirao?“ (Štimac 2014), nepravomoćnom presudom proglašena krivom za počinjenje kaznenog djela sramoćenja. Za isto je kažnjena s 80 dnevnih dohodaka, odnosno više od 26 tisuća kuna, a iz razloga što je u navedenom tekstu navela kako je Medikol nestabilna ustanova, unatoč ogromnom prihodu javnog novca. Tužbu je podnijela suvlasnica Medikola, Ivanka Trstenjak Rajković, no ono što je pobudilo osuđivanje od strane novinarske struke jest presuda suda – isti je utvrdio da Lukić nije imala povoda pisati tekstove o Medikolu jer nije postojao javni interes. Tako je zaključeno da je ona istraživala rad i poslovanje Medikola iz nepoznatih razloga koji su prema sudu bili neopravdani, a prema Kaznenom zakonu u tom trenutku, kao i navedenom kaznenom djelu sramoćenja koje je tada još postojalo, krivim može biti proglašena i osoba koja je iznijela istinu ako ta istina nije iznesena u javnom interesu.

Razvoj događaja koji je tada uslijedio potvrdio je sve činjenice navedene u tekstovima Slavice Lukić. Medikol je zatražio predstečajnu nagodbu, a u tome trenutku bili su dužni 231 milijun kuna – bankama 177 milijuna kuna, Poreznoj upravi 19,8 milijuna kuna, društvima u državnom vlasništvu kao što su HRT, Fina i HEP 138 tisuća kuna, a gradu Zagrebu 275 tisuća kuna (Novak 2014).

Shodno tom događaju, Hrvatsko novinarsko društvo pokrenulo je peticiju nazvanu „Peticija protiv sramoćenja“ jer je Društvo smatralo kako takvo kazneno djelo uvodi strah i autocenzuru u društvo, te je prijetnja slobodi govora ne samo novinara, već i svih sudionika javne komunikacije i građana koji mogu u svakom trenu biti tuženi za neku tvrdnju ukoliko netko drugi istu doživi kao sramoćenje. Hrvatsko novinarsko društvo prvenstveno je tražilo dekriminalizaciju sramoćenja kao kaznenog djela, ali i svih ostalih kaznenih djela iz područja zaštite časti i ugleda, te njihovo prebacivanje u građansko-pravne odgovornosti (Šimac, 2014). U tom periodu su se, osim prve presude za djelo sramoćenja, a prema evidenciji Hrvatskog novinarskog društva, vodila još 42 postupka za navedeno kazneno djelo. Društvo se tako borilo i pritiskalo Vladu da se u Kaznenom zakonu kaznena djela protiv časti i ugleda moraju izmijeniti jer tim se odredbama nastoji ušutkati novinare i eliminirati neovisno, kao i istraživačko i kritičko novinarstvo (Novinarka EPH Slavica Lukić prva osuđena zbog javnog sramoćenja, 2014). Ipak, pod teretom oštre reakcije novinarske struke, a nakon što je već odbila izbaciti sramoćenje iz Kaznenog zakona, Vlada je ublažila navedeno kazneno djelo u teško sramoćenje (Godeč 2017).

Problem s kaznenim djelom sramoćenja prvenstveno se sastoji od toga što osoba može biti kažnjena za iznošenje istine ako ta istina nije bila u javnom interesu. Unatoč tome što je sami razvoj događaja i daljnje djelovanje privatne poliklinike Medikol potvrdilo izjavu Slavice Lukić da je riječ o nestabilnoj ustanovi, sudac Marko Benčić presudio je u korist tužiteljice Ivanke Trstenjak Rajković. Sudac je naveo kako je kazna primjerena okolnostima počinjenja djela i samoj osobi okrivljene, a kao olakotnu okolnost prilikom presude, uzeta je činjenica da Lukić do sada nije kazneno osuđivana, dok je otegotna okolnost bilo pisanje o Medikolu dulji vremenski period. Sudac Benčić također je ustvrdio da će kazna osigurati da novinarka više ne čini kaznena djela, ali i da će njome shvatiti nedopustivost svojeg ponašanja u slučaju Medikol (Godeč 2014).

Lukić se nakon presude 2014. godine žalila na presudu suca Benčića, a već u srpnju iste godine Županijski sud je tu presudu ukinuo iz razloga što je ocijenio da se radilo o vrijednosnom sudu, a ne o činjeničnoj tvrdnji (Raić Knežević 2014) te se slučaj tako vratio na ponovno suđenje istom sucu – Benčiću. Nakon čekanja 16 mjeseci, suđenje je započelo, a u ponovljenom je postupku 2016. godine, novinarka Lukić oslobođena kaznene odgovornosti (Godeč 2017). U

trenutku oslobođenja, privatna poliklinika Medikol vodila je još jedan kazneni postupak za povredu časti i ugleda protiv Lukić, a prvostupanjski sud tužbu je odbio kao neosnovanu, na što je Medikol uložio žalbu Županijskom sudu (Skender 2016).

6.2. Fenomen HRT-a

Kao glavni vodič križarskih ratova protiv medija, najčešće se navodi vodeća javna Hrvatska radiotelevizija, odnosno HRT. Hrvatsko novinarsko društvo je tako provelo istraživanje, odnosno anketu o tužbama usmjernih prema novinarima i medijima, a od strane HTR-a, čime je zabilježeno da je u periodu od 2017. godine do trenutka objave podataka 2019. godine, HRT podnio 35 tužbenih prijedloga za počinjenje kaznenih djela protiv časti i ugleda što je iznosilo okvirno oko 2 027 500 kuna. Tužbe HRT-a navedene su u sljedećoj tablici (Hrvatsko novinarsko društvo).

TUŽENI MEDIJ/DRUŠTVO	BROJ TUŽBI
Nacional	7
Index.hr	7
Slobodna Dalmacija	4
24sata	3
Jutarnji list	3
Večernji list	2
Telegram	2
Tportal	1
Novi list	1
Media Daily	1
Novosti	1
Net.hr	1
Hrvatsko novinarsko društvo	2
UKUPNO	35

Tablica 3. Prikaz pojedinačnih tužba medija/društva od strane HRT-a

Kao što je vidljivo iz podataka navedenih u tablici, HRT je pokrenuo ukupno 35 tužbenih prijedloga protiv, možemo reći, nekih od vodećih medijskih servisa i platformi, kao i protiv samog Hrvatskog novinarskog društva.

Hrvatska radiotelevizija, kako se nerijetko navodi u medijima, često podiže tužbe protiv medija koji propituju rad i poslovanje tog javnog televizijskog servisa. Najbolji primjer koji upravo tome ide u prilog datira još iz 2018. godine. Tada su Zrinka Vrabec Mojzeš, zbog članka „Unatoč upozorenjima, HRT dopušta revizionizam i iskrivljavanje povijesti“ objavljenog u tjedniku *Nacional*, te Ladislav Tomičić, zbog članka „Leglo dvoičnosti na Prisavlju“ objavljenog u *Novom listu*, a prenio ga je *Glas Istre*, bili tuženi od strane HRT-a, a isti je tražio ukupno 420 tisuća kuna, odnosno 220 tisuća od *Nacionala* i 200 tisuća od *Glasa Istre*. Zanimljivo je kako je HRT podnio dvije tužbe protiv *Nacionala* s dva odvjetnička društva i dvije različite procjene štete. Kako se navodi, za nanesenu štetu časti i ugledu, HRT je u jednoj tužbi tražio 20 tisuća kuna, a u drugoj 200 tisuća kuna. Riječ je o tužbama za isti tekst, ali i dokazu kako vodstvo HRT-a raspolaže javnim novcem, budući da je prema zakonu obveza tužitelja da uz sudske pristojbe plati prouzročene troškove zbog odbačaja tužbe u onoj parnici koja je počela teći kasnije. Kako HRT zapravo djeluje, moguće je vidjeti u tom navedenom paradoksalnom slučaju, kao i u gore navedenoj tablici (Nova runda tužbi HRT-a protiv medija, 2019)

Još jedan zanimljiv slučaj HRT-a jest svakako i optužba da uprava istog širi lažne vijesti i obmanjuje javnost. Protiv predsjednika Hrvatskog novinarskog društva, Hrvoja Zovka, HRT je 7. prosinca 2018. podnio tužbu te ga teretio pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu za iznos oko 10 800 kuna zbog štete koju je počinio kada navodno nije vratio HRT-u opremu koju je zadužio dok je na istom radio kao urednik i novinar. Istog mjeseca je HRT podigao i drugu tužbu protiv predsjednika HND-a zbog naknade za štetu povrede časti i ugleda koju je isti prouzročio HRT-u svojim javnim istupima. HRT je tako tražio 250 tisuća kuna. Time smo došli do treće tužbe iz 2019. godine protiv predsjednika HND-a i to za klevetu, odnosno kazneno djelo iz članka 149., stavka 1. i 2. Kaznenog zakona. Osim što su same tužbe podigle novinarsku struku na noge, javio se još jedan problem – uprava HRT-a je u veljači 2019. godine kazala kako nije podigla nijednu tužbu protiv svojeg zaposlenika, no već u tom trenutku bile su aktivne dvije tužbe protiv Hrvoja Zovka, ali i jedna protiv Sanje Mikleušević Pavić, predsjednice Ogranka HND-a na HTV-u i to za povredu časti i ugleda, a HRT je i od nje tražio 250 tisuća kuna (Derifaj i Mijić, 2019). Također, na stranicama HRT-a nalazi se priopćenje prema kojem Uprava HRT-a odbacuje navode i neistine koje su prema njima izrečene od strane Hrvatskog novinarskog društva i drugih medija o trećoj podignutoj tužbi protiv Hrvoja Zovka. Također,

HRT je u priopćenju oštro osudio obmanjivanje javnosti lažnim vijestima (Priopćenje HRT-a, 2019). Isto je objavljeno 17. rujna 2019. godine, a samo dan kasnije, Hrvatsko novinarsko društvo je izašlo u javnost s detaljima i dokumentima o uistinu postojećoj trećoj tužbi protiv Hrvoja Zovka za koju je isti saznao na dan priopćenja HRT-a o lažima i neistini (Derifaj i Mijić 2019). Kao dokaz istome, slijedi faksimil poziva na temelju treće tužbe protiv Hrvoja Zovka.

REPUBLIKA HRVATSKA
Općinski kazneni sud u Zagrebu
Ilica 207
10000 Zagreb

95

Poslovni broj: 8 K : K-1955/2018

P O Z I V O K R I V L J E N I K U

Hrvoje Zovko

10000 Zagreb

PREDMET

Tužitelj: Hrvatska radiotelevizija

Okrivljenik: Hrvoje Zovko

Zbog kaznenog djela iz članka 149. stavka 1,2. KZ

Pozivate se kao **OKRIVLJENIK** na raspravu u gornjem kaznenom predmetu kod ovog suda dana 31. listopada 2019. u 10:00 sati, sudnica broj 219.

UPOZORENJA:

Ako je optuženik uredno pozvan, a ne dođe na raspravu niti svoj izostanak ne opravda, predsjednik vijeća će naložiti da se prisilno dovede. Ako se dovođenje ne bi moglo odmah obaviti, predsjednik vijeća će odlučiti da se rasprava odgodi i naložiti da se optuženik na iduću raspravu prisilno dovede. Vijeće može naložiti da optuženik snosi troškove koji su nastali odgodom rasprave. (članak 402. stavak 1. ZKP/08)

Sukladno članku 404. stavku 1. i 2. ZKP/08, ako postoje uvjeti za odgodu rasprave zbog nedolaska optuženika ili zbog njegove raspravne nesposobnosti, odnosno zbog odsutnosti branitelja, sud pred kojim se ima održati rasprava može odlučiti da se rasprava održi ako bi se prema dokazima koji se nalaze u spisima očito morala donijeti presuda kojom se optužba odbija. Ako se optuženik sam stavio u položaj ili stanje uslijed kojeg nije mogao sudjelovati na raspravi, održat će se rasprava u njegovoj odsutnosti.

Sukladno članku 404. stavku 3. ZKP/08, ako se postupak vodi za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora do dvanaest godina, a optuženik koji je uredno pozvan nije pristupio, ili mu se poziv ne može uručiti jer je promijenio adresu, a o tome nije obavijestio sud ili očigledno izbjegava poziv, sud može odlučiti da se rasprava provede u odsutnosti optuženika ako je optuženik bio prethodno upozoren da mu se može suditi u odsutnosti i ako se očitovao o optužnici u prisutnosti branitelja.

Sukladno članku 404. stavku 5. ZKP/08, ako se postupak vodi za kazneno djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, rasprava se može održati bez prisutnosti optuženika koji je bio uredno pozvan, ali nije pristupio ili mu se poziv nije mogao uručiti jer je promijenio adresu, a o tome nije obavijestio sud ili je očito da izbjegava poziv, uz uvjet da njegova prisutnost nije nužna i da je prije toga bio ispitan ili se očitovao o optužbi.

Slika 1. Faksimil sudskog poziva treće tužbe HRT-a protiv Hrvoja Zovka

Prema svemu navedenom, HRT uistinu djeluje kontradiktorno samome sebi, no isti, naravno, sebe brani. Kako je u priopćenju naveo još početkom 2019. godine, HRT se osjeća dužnim poduzeti pravne radnje kako bi zaštitio čast i ugled te medijske kuće, kao i novinara koji tamo rade, a sve to zbog neistinitih navoda kako u HRT-u postoji uskraćivanje slobodnog mišljenja, kao i izražavanja misli novinara nametanjem cenzure što prema Kaznenom zakonu predstavlja kazneno djelo. Tako je Hrvatska radiotelevizija istaknula kako poštuje sve propisane ustavne vrednote svojih zaposlenika i samoga rada i djelovanja čime su na neki način proglasili rat Hrvatskom novinarskom društvu koji je iznio već navedene optužbe (HRT protiv HND-a: Dužni smo podići tužbe zato što su neistinito tvrdili da na HRT-u postoji cenzura, premda su znali da ista ne postoji, 2019). Samo dvadesetak dana kasnije na sjednici saborskog Odbora za medije, Kazimir Bačić je kazao kako će HRT povući svoje tužbe ako Hrvatsko novinarsko društvo, kao i svi ostali koje je isti tužio, povuče tvrdnje o postojanju cenzure na HRT-u.

Ipak, predstavnici Društva, predsjednik Hrvoje Zovko i potpredsjednik Denis Romac, na to su odlučili odgovoriti pripremanjem dokumentacije i iskaza bivših i sadašnjih zaposlenika tog javnog medijskog servisa, kao i spremnost da oni o svojim iskustvima novinarske slobode na HRT-u progovore na sudu. Valja napomenuti kako je u tom trenutku HRT već vodio tridesetak sudskih procesa protiv medija, novinara i samo Hrvatskog novinarskog društva. Prema Zovku, kao i dostupnim podacima o samome stanju medija u Europi, nigdje osim u nas nije zabilježeno da javni medijski servis tuži strukovno društvo i to javnim novcem, a visokim odštetnim iznosima, novinarima se jasno daje do znanja da se o HRT-u ne može pisati slobodno jer ih u suprotnom čekaju tužbe. Dakako, u pitanje se dovodi i koliko iza svega toga stoji sama Vlada. Hrvatsko novinarsko društvo vjeruje da vodstvo HRT-a ne bi uopće ni krenulo u, kako kažu progon HND-a i slobode govora novinara, da ne postoji potpora vlasti, navodeći također da se hrvatsko novinarstvo urušava od trenutka ulaska države u Europsku uniju (Borković 2019). Hrvatsko novinarsko društvo je iste godine u Zagrebu organiziralo okrugli stol „Novinarstvo pred sudom na temu zastrašivanje novinara i medija tužbama te nedostatka neovisnosti na hrvatskoj javnoj televiziji“ na kojem je sudjelovao i glavni tajnik Europske federacije novinara Ricardo Gutiérrez. Nakon toga je odlučeno da će navedena organizacija pokrenuti pitanje tužbi Hrvatske radiotelevizije protiv novinara te je pozvala upravu HRT-a da povuče tužbe (HINA, 2019).

Vodeća i javna Hrvatska radiotelevizija svakako čini zanimljiv fenomen vođenja križarskih ratova protiv zapravo svakoga tko se usudi propitivati njeno djelovanje, ali i protiv samih novinara koji u istoj rade i koji su doživjeli te uvjete rada. No, nisu samo domaći to primijetili. Početkom ove godine, njemački javni radio Deutschlandfunk emitirao je reportažu o HRT-u u kojem je isti naveden kao „zastrašujući primjer u što se može pretvoriti javni servis.“

Istraživanje je u sklopu novinarske razmjene provela Grit Eggerichs koju je iznenadio sami način rada na HRT-u, kao i neobjektivnost koja tamo vlada (Nijemci objavili veliku reportažu o HRT-u: „Kao u Sjevernoj Koreji“, 2020). Samim time, fenomen HRT-a samo je još više dobio na negativnom uzletu, pogotovo ponašanjem prema vlastitim zaposlenicima, ali i prema cjelokupnom novinarskom zanimanju i medijskom svijetu.

6.3. News Bar

Satirični portal *News Bar* koji je, kao što sami atribut kaže satiričan, 2015. godine tužen od strane Velimira Bujaneca zbog povrede časti i ugleda objavom satiričnog teksta naslova „Hitna pomoć oživljavala Bujanca nakon vijesti o zapljeni kokaina vrijednog 44 milijuna eura“ (Osuđeni narkodiler Bujanec tužio *News Bar* zbog povrede časti i ugleda, 2016). *News Bar* je već dobro poznati portal koji piše lažne vijesti, odnosno satiru. Prema enciklopediji Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, satira predstavlja književno djelo putem kojeg se napada zajednica ili pojedinac, neko uvjerenje, mana ili karakterna osobina, a time se nastoji ismijati, ironizirati, osuditi i prezirati (Hrvatska enciklopedija 2020). No, to tako ne vidi Velimir Bujanec koji je portal tužio za navođenje netočnih navoda, što se može vidjeti na dolje predloženoj fotografiji.

ODVJETNICA NIKOLINA BRKIĆ

Marx media d.o.o.
Unska 2A
Zagreb

Poštovani,

obraćam Vam se kao punomoćnica g.Velimira Bujanca iz Varaždinskih Toplica, A. i I. Kukuljevića 5 sukladno čl. 22. st. 2. Zakona o medijima, a vezano uz članak koji ste 22. svibnja 2015. godine objavili na portalu news-bar.rtl.hr čiji ste nakladnik, pod naslovom: "Hitna pomoć oživljavala Bujanca nakon vijesti o zapljeni kokaina vrijednog 44 milijuna eura".

Cijeli članak je netočan. Dakle netočno je da je "hitna pomoć oživljavala Bujanca nakon vijesti o zapljeni kokaina vrijednog 44 milijuna eura". Netočno je da je „vijest o zapljeni tisuću sto kila najfinijeg kolumbijskog bijelog praha bila previše za srce velikog Hrvata sa slabim srcem, Velimira Bujanca“. Netočni su nadalje navodi: "Vijest o toj rekordnoj zapljeni bila je previše za barda hrvatskog televizijskog novinarstva Velimira Bujanca koji se nasred šatora u Savskoj počeo gušiti i pao u nesvjest. Srećom ekipa hitne pomoći koja dežura kod šatora smjesta ga je odvezla i u kombiju počela s reanimacijom“.

Netočno je da je "novinarima djelatnik Hitne pomoći koji je s kolegama spašavao život Velimira Bujanca" rekao: "Puls mu je bio... Izvan svih parametara... Vidio sam takve stvari kod iznimno prenašmrkanih ovisnika o kokainu, ali ovo je Velimir Bujanec, Hrvat, katolik, domoljub, nema šanse da je on na tako nečemu. Očito je bilo da mu UDBA podmeće te visoke otkucaje sreća-prepričao je“.

Nadalje su netočni navodi da je "jedan od tih kolega iz Hitne pomoći, koji je Bujancu davao tzv. "usta na usta" očito se previše približio nosu spomenutog novinara, jer se počeo ubrzo jako čudno ponašati, skakati, divljati, te je priveden u policijsku postaju gdje su mu u mokraći pronašli visoku razinu kokaina. Djelatnik hitne je zbog tog kokain-pozitivnog laboratorijskog nalaza dobio izvanredni otkaz. S druge strane Velimir Bujanec otpušten je iz bolnice na kućnu njegu, a doktori su rekli da je izuzev nadraženih nosnica, pretlosti i niskog rasta, s njim sve u najboljem redu“.

Netočno je i da je g.Bujanec rekao: "Znate kad ja odjavljujem Bujicu i kažem "Pozdrav svim Hrvaticama i Hrvatima i poštenim Srbima"... E ovaj Srbin, što su ga uhitili na toj jahti zajedno još s jednim Hrvatom i Španjolcem. E taj Srbin je pošten Srbin izjavio je Bujanec na izlasku iz bolnice te dodao da je za dom spreman“.

Slika 2. Netočni navodi uočeni od strane Velimira Bujaneca i odvjetnice Nikoline Brkić, objavljeni na stranicama portala News Bar

Bujanec je prvo tražio demanti koji je *News Bar* i objavio, a potom je s tužbom otišao na sud. Ono što je šokiralo javnost, kao i cijelu novinarsku struku jest nepravomoćna presuda kojom je *News Bar* proglašen krivim te je dužan isplatiti 12 000 kuna odštete Velimiru Bujanecu jer je sud zaključio kako su na satiričnom i humorističnom portalu objavljene neistine. Sutkinja spora Snježana Šagud objavljenu tekst je ocijenila uvredljivim, iako ju je Vlado Lucić, tadašnji glavni urednik *News Bara*, pokušavao uvjeriti da je tekst prava, kritična satira. S obzirom na to da je portal objavio i demantij sporne vijesti, čime je zapravo potpuno lažna objava demantirana što predstavlja uistinu jedinstven slučaj, sud nije povjerovao niti Luciću niti njegovom obrazloženju satire, niti Općim uvjetima korištenja navedenim na tom portalu. Šagud je smatrala kako su navodi izneseni na neprofesionalan i neprihvatljiv način te da se njihovom objavom zlonamjerno i potpuno svjesno moralno diskreditira Velimira Bujaneca kao čovjeka i novinara budući da javnost samog novinara smatra kao predstavnika poštenja, ugleda i časti, stoga isti treba biti tako i predstavljen. Objavljeni tekst je, prema mišljenju sutkinje Šagud, mogao izazvati javnu osudu i prijezir Bujaneca, te mu na taj način nanijeti štetu, a također je navela kako su sve tvrdnje svjesno izmišljene (Raić Knežević 2018).

Prema navodima u medijima, sama tužba se navodila kao stravično smiješna, ali i opasna, a isticala se i činjenica kako je Bujanec iste godine zahvalio hrvatskim medijima što ga napadaju jer mu time dižu gledanost emisije, a naveo je i da iz principa ne tuži novinare – što je nekoliko mjeseci kasnije demantirao tužbom protiv *News Bara*. No, prema dostupnim podacima, to nije bio prvi put da je Bujanec demantirao samoga sebe i tijekom godina je često sam sebi skakao u usta, a i on sam je prije navedenog događaja zagovarao slobodu satire (Benačić 2016). Hrvoje Zovak smatra kako je ta presuda udar ne samo na satiru i novinarstvo, već i na zdrav razum. Samim time se pokazuje kako su novinari postali uistinu laka meta od strane dužnosnika ili uglednih članova ovoga društva, kao i sudaca (Duka 2019). Presuda u korist Bujaneca dala mu je vjetar u leđa te je tako najavio nove tužbe protiv medija.

To nije prvi put da se slični događaj dogodio u hrvatskom novinarstvu. Godine 1988. *Feral*, koji je tada izlazio kao podlistak *Nedeljne Dalmacije*, objavljivao je satiričke tekstove na štetu Stipe Šuvara, tadašnjeg predsjednika Predsjedništva Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, a jedan od naslova je bio „Mlada partizanka bužu imala“, što je bio razlog za pokušaj zabrane tog lista od strane ondašnjeg državnog okružnog tužilaštva. No, iako se radi o sličnim problemima objave satire, tada je sud ocjenjivao radi li se o potrebi za zabranom novina, odnosno intervenciji države i režima u samu slobodu tiska, a danas sud procjenjuje o postojanju elemenata kaznenog djela, odnosno o povredi časti i ugleda, te je riječ o privatnoj tužbi. U slučaju *Ferala* nije se radilo o kaznenom djelu već o zabrani (Filipović 2019). Tako se tražila zabrana tiskanja podlistka, no sudac Šerić je tekst proglasio satirrom te odbio zabranu. Prema

njemu, a što se tiče *News Bara*, javna osoba mora znati trpjeti određenu dozu kritike izrečenu na podrugljiv i smiješan način, posebice na portalu kao što je News Bar na kojem se jasno ističe da se radi o sprdanju i satiri (Zabraniti satiru značilo bi zabraniti maštu, inspiraciju, kreaciju, 2019).

News Bar, portal s izmišljenim vijestima, tako je nepravomoćno proglašen krivim za objavu neistinitih vijesti i informacija. Unatoč tome što se uistinu radi o satiričnom portalu, problem je ipak nastao u samoj definiciji satire koja se, kao što je vidljivo, počela pomalo izokretati i to, naravno i očekivano, na štetu medija. Ipak, s komentarima svakako valja sačekati do pravomoćne presude, ali je već sada zaista zastrašujuće što je satira postala kazneno djelo.

6.4. 34 tužbe Milijana Brkića

Potpredsjednik Hrvatskog sabora Milijan Brkić za zub je uzeo cijeli medijski svijet te je u zadnjih 5 godina podnio čak 34 tužbe protiv medijskih izdavača. Tako su, između ostalih, tuženi *Jutarnji list*, *Nacional*, *24 sata*, portal *dnevno.hr* i tjednik *7Dnevno*. Dakle, riječ je samo o tužbama koje su podignute od 2015. godine do sada, a ako se u obzir uzmu i tužbe prije 2015. godine, ukupni broj penje se na 40. U većini tužba navedeno je nanošenje duševnih boli te je time Brkiću dosuđeno 254 tisuća kuna. Prema podacima kojima raspolaže Općinski građanski sud u Zagrebu, 18 sporova je riješeno pravomoćno ili za sada nepravomoćnom presudom, nagodbom, obustavom postupka zbog stečaja nakladnika ili su predani drugom sudu (Lukić 2020). Same podatke o sudskim sporovima i novčanim odštetama Brkiću moguće je vidjeti u dolje navedenoj tablici.

PRAVOMOĆNA PRESUDA	IZNOS U KUNAMA
Večernji list	40 000
Jutarnji list	30 000
NEPRAVOMOĆNA PRESUDA	
Razne tužbe za nanošenje duševnih boli od strane medija, a presudama zagrebačkog Općinskog suda	135 000

Nacional	49 000
UKUPNO (KN)	254 000

Tablica 4. *Dosuđeni iznosi Milijanu Brkiću u sporovima protiv medija*

Još 15 parnica se vodi pred zagrebačkim Općinskim sudom, a ako će ih Brkić dobiti, ukupna svota dosuđenog novca u ime duševnih boli još će dodatno rasti. U nastavku se navodi tekst koji se ponavlja iz tužbe u tužbu, dakle u svima se navode isti razlozi, neovisno o tome radi li se o istraživačkom tekstu, komentaru autora ili prenesenom članku iz nekog drugog medija (Lukić, 2020).

„Nakana tuženika u predmetnom tekstu nije bilo argumentirano istraživačko novinarstvo, a niti iznošenje vrijednosnog suda u dobroj vjeri te autor uopće nije provjerio točnost i istinitost navedenog već se radilo, a što je vidljivo iz stila pisanja, jedino i isključivo o tome da se tužitelja (tj. Brkića) povrijedi i ponizi. (...)“

„Zbog navedenog teksta je tužitelj (tj. Brkić) javno, imenom i prezimenom osramoćen te je imao velikih neugodnosti u svakodnevnom životu i radu. Zbog toga je trpio i danas trpi velike i intenzivne duševne boli. Povrijeđeno mu je dostojanstvo, ime, ugled i čast, a trpi i psihički strah zbog javnog poniženja. Stoga zahtjeva isplatu pravične naknade od ...“ (Lukić, 2020).

Što se tiče traženog iznosa, Brkić uvijek traži isti, odnosno 40 tisuća do 50 tisuća kuna, iste optužnice jedino mijenjaju medij i tuženi tekst, a također se nerijetko ubaci i tvrdnja kako je Brkić zbog objavljenog teksta patio od nesаницe.

Brkić najčešće tuži zbog nanošenja duševnih boli, iako nije pronađen ni jedan liječnički nalaz kojim bi se potvrdile tvrdnje da uistinu trpi teške duševne boli koje često navodi. Zanimljivo je kako u svim sporovima duševne boli, kao i samu razinu istih utvrđuje vještak, dok u slučaju sporova s medijima, to nije slučaj. U njima sudac presudu temelji samo na iskazu privatnog tužitelja, kao i na svojoj ocjeni uvjerenosti toga iskaza (Lukić 2020).

Ipak, Brkić je nekoliko sporova i izgubio. Godine 2011. Brkića se povezivalo s istraživanjem elitne prostitucije u Zagrebu što je bio razlog njegove tužbe protiv Hanza Medije izdavača *Jutarnjeg lista* za koju je tražio 40 tisuća kuna odštete. Na sudu je iznio kako je zbog teksta novinarkinje Ivanke Toma pod naslovom „Političari svjesno zaobilaze pitanje koga je štiti Vas jer oni koje je Milijan Brkić štiti 2011. godine motivirani su da otad pa do danas štite njega“, imao neugodnosti i problema, te da je trpio pritiske unutar stranke kojoj pripada, a kako bi

odstupio s mjesta zamjenika predsjednika HDZ-a i potpredsjednika Hrvatskog sabora. S obzirom na to da je navedeni tekst bio komentar, same tvrdnje navedene u njemu ne podliježu ispitivanju istinitosti, već sud odlučuje radi li se o pravilno izraženom stručnom komentaru. Dakle, tužba je odbačena upravo zbog tog argumenta. Prema Europskom sudu za ljudska prava, javni dužnosnici trebaju imati manju razinu zaštite nego drugi budući da su slobodni mediji dužni javnosti dati mogućnost da sama stvori mišljenje o stavovima i odlukama svojih političkih vođa. Također, političari su dužni prihvatiti zdravi kriticism i ocjenu (Raić Knežević 2019).

Osim navedenog, Brkić je izgubio i u sporu s tjednikom *7Dnevno*, odnosno njegovog izdavača tvrtke Eurocinik kojeg je tužio zbog teksta objavljenog u rujnu 2018. godine. Prema tužbi, Brkiću je sporan bio tekst s nadnaslovom „Mafiokracija koja vlada Hrvatskom pravi je tvorac lažnih SMS poruka“, dok je naslov istog glasio „Nakon falsifikatora Varge i doušnika Curića u pritvoru će završiti i njihov pokrovitelj Milijan Brkić?“ Brkić je ukazivao da ga je tjednik želio poniziti i povrijediti, no prilikom iznošenja presude, sud je dao medijima pravo da kritički komentiraju situaciju u Hrvatskoj, odnosno da je sporni tekst komentar koji problematizira stanje u cijeloj državi. Nadovezujući se i na već gore navedeni izgubljeni spor, kod oba sud ističe kako političari moraju biti otvoreniji za kritiziranje i preispitivanje, ali i da moraju iskazivati veći stupanj tolerancije. No, u slučaju Brkić protiv medija, ta dva izgubljena spora samo su bila razlog da on podnese čitav niz tužbi protiv hrvatskih medija, inzistirajući na odštetama (Raić Knežević 2019).

Ako se nadovežemo na već iznesene podatke Hrvatskog novinarskog društva, kao i razloge njegovog velikog prosvjede s početka prošle godine, političari su ti koji uistinu vrše najveći pritisak na medije, o čemu se jasno očituje činjenica da je u zadnjih 6 godina evidentirano 50 prijetnji novinarima i 18 prijava fizičkih napada, no omalovaženje i vrijeđanje nerijetko bude upućeno upravo od strane političara (Hrvatsko novinarsko društvo, 2019), što se može vidjeti i u samom fenomenu 34 tužba Milijana Brkića. Slobodni mediji prema članku 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, članku 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima te članku 38. Ustava Republike Hrvatske imaju pravo na zaštitu svog prava na slobodu mišljenja i izražavanja, što stoji i u presudi suda Brkića protiv tjednika *7Dnevno* (Raić Knežević 2019). Ipak, dok pojedini suci jasno ističu kako političar treba podlijegati javnom kritiziranju upravo kako bi se kreirala mogućnost stvaranja javnog mišljenja o samim političarima koji na koncu i vode državu, drugi suci gotovo kao da idu niz dlaku političarima, a na štetu istinske slobode medija. Dovoljno je samo uzeti u obzir činjenicu kako je Milijan Brkić dobio već i previše sporova, što do sada iznosi čak 250 tisuća kuna. Dakako, daleko od toga da i mediji nekada znaju pogriješiti, no lov na vještice ili u ovom slučaju lov na slobodne medije ne samo od strane političara i uglednih javnih osoba, već i od cjelokupnog pravnog sustava, kao da je

uistinu u tijeku što, naravno, u potpunosti degradira već uistinu loše stanje hrvatskog novinarstva.

6.5. Hrvatska pravosudna farsa

Kako bi se zaokružio sveukupni broj tužbi i raznoraznih sporova koji su se vodili protiv medija ili se još uvijek vode na hrvatskim sudovima, potrebno je kritizirati samo pravosuđe Republike Hrvatske, odnosno istraživanje koje je proveo ugledni istraživački novinar Ilko Ćimić za portal *index.hr* u kojem se pokazalo pravo lice hrvatskog pravosuđa, tj. sudaca koji isto predstavljaju. Oni često tuže novinare, nakladnike ili medije i to zbog nanošenja duševnih boli, a prema istraživanju upravo suci najviše pate od istih.

Istraživanje Ćimića vodilo se analizom 14 presuda do kojih je došlo zbog raznoraznih novinskih članaka u kojima su propitivane biografije, odluke i rad sutkinja i sudaca. Zanimljiva je činjenica kako unatoč ne postojanju posebne odredbe u Zakonu kojom bi se suci tijekom sudskih postupaka trebali tretirati privilegirano u odnosu na druge građane, u jednoj od analiziranih presuda, ipak stoji sljedeće (Ćimić 2020).

Naime, da bi sudac mogao uspješno obavljati svoj posao potrebno je uz pravno znanje i formalno zadovoljavanje kriterija koji su određeni zakonom, da je to osoba u čiju se nepristranost, stručnost te opći moralni integritet ne sumnja. Zato svako neosnovano zadiranje u te kvalitete, odnosno osporavanje istih, puno se teže odražavaju na osobu koja obavlja sudačku dužnost u odnosu na neke druge poslove i funkcije jer su upravo te karakteristike one osnovne karakteristike koje se u cijelom svijetu vežu uz sudačku funkciju.

Slika 3. Skenirani dokument presude u kojem je jasno naznačeno kako se suci privilegiraju tijekom sudskih postupaka

Navedeni skenirani isječak su suci sami počeli navoditi u svojim obrazloženjima presuda kolegama sucima, čime je jasno prikazano kako jedni drugima zapravo čuvaju leđa. Naime, kada sudac tuži medij, novinara ili nakladnika, proces se vodi na nekom drugom sudu od onog na kojem tužitelj radi, a najčešće se odabire sud u Zagrebu kod kojeg je primijećeno da dodjeljuje najviše naknade, iako ni drugi ne zaostaju previše. U svakoj od 14 analiziranih presuda nalaze se međusobno slična obrazloženja u kojima se iščitava da su tužitelju, odnosno sucu povrijeđena temeljna prava i slobode čovjeka i građanina koje su zajamčene Ustavom Republike Hrvatske, te da se u odlučivanju visine naknade štete u obzir uzima da je tužitelj sudac s toliko i toliko godina staža, koji posjeduje stručno znanje, zalaganje i sposobnosti zbog kojih je napredovao s pozicije suca jednog suda na poziciju suca drugog suda, kao i brojne njegove druge vrline i hvalospjeve (Ćimić 2017). Dakle, visina odštete ovisi o tome tko je

tužitelj i koliko je značajan u pravnom sustavu Republike Hrvatske. Tako je najčešći donji prag kojeg suci traže od medija, a za nanošenje teških duševnih boli, 50 tisuća kuna, dok visina prelazi znatno veće novčane odštete. Primjeri novčanih odšteta koje su suci dobili, kao i razloge samih tužbi i na koncu presude, nalaze se u sljedećoj priloženoj tablici.

RAZLOG TUŽBE	NOVČANA ODŠTETA (KN) ZA NANOŠENJE DUŠEVNIH BOLI
U spornoj kolumni sudac opisan kao maneken.	80 000
Člana Vrhovnog suda članak je teretio da je slučaj supruge bivšeg predsjednika <i>vukao</i> u zastaru.	90 000
U članku je problematiziran slučaj koji sutkinja nije riješila 16 godina.	70 000
Sutkinja je nakon 17 godina presudila u pravosudnom procesu i tužila medij što su objavili tu informaciju.	50 000
Problematiziranje biografije sutkinje u članku.	250 000
Sudac Vrhovnog suda tužio dnevni list zbog članka koji je problematizirao smanjenje kazne za silovatelja (u djelu obrazloženja stoji i kako je jednom od sudaca izostavljena akademska titula i nije objavljena isprika).	100 000
Sucu je zasmetao članak u kojem se analizirao slučaj Branimira Glavaša.	75 000

Sucu se nije svidjelo kako je jedan medij pisao o njegovoj imovinskoj kartici.	50 000
UKUPNO	765 000

Tablica 5. Razlozi sudskih tužbi i novčane odštete za nanošenje duševnih boli sucima

Prema navedenim podacima moguće je vidjeti enormne novčane odštete koje su suci dobili u sporovima protiv novinara i medija. Samo navedeni slučajevi donijeli su ukupni iznos od 765 tisuća kuna, dok postoji još nemali broj takvih presuda čime bi konačni iznos zasigurno bio i duplo veći. Samim time moguće je vidjeti kako se sucima koji tuže novinare i medije dodjeljuju dva do tri puta veće novčane odštete od onih koje dobivaju ostali građani. Tako suci, naglašavajući ugled sudačke profesije, itekako privilegiraju svoje kolege suce kojima rado dodjeljuju, najčešće, 70 tisuća kuna novčane odštete. Dok se neki suci slažu s time kako valja težiti posebnoj zaštiti sudbene vlasti, kao i nositelju te vlasti, što je kao takvo navedeno u 10. Europskoj konvenciji o ljudskim pravima te praksi Europskog suda za ljudska prava, drugi se otvoreno tome protive, naglašavajući da je riječ o lošoj praksi.

Kao primjer se može uzeti kako će se roditeljima u slučaju gubitka ploda, a ako postoji odgovornost liječnika za navedeni gubitak, za duševne boli isplatiti 75 tisuća kuna, dok desetak sudaca Vrhovnog suda koji su tužili pojedine mediji nisu dobili manje od 70 tisuća kuna. Svakako možemo uzeti i primjere iz gore navedene tablice u kojoj je sudac, koji je opisan kao maneken, dobio odštetu za duševne boli u iznosu od 80 tisuća kuna. Dakle, više je dobio on za atribut maneken, nego roditelji koji su izgubili plod. Dakako, u obzir se, prema onima koji zagovaraju više naknade za suce, prilikom presude uvijek uzimaju sve okolnosti slučaja i svaka odšteta odgovara dobru koje je povrijeđeno (Čimić 2017).

Tako za primjer možemo uzeti i bivšeg predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića koji ni u jednoj od desetak presuda za naknadu štete nije dobio više od 40 tisuća kuna što u slučaju sudaca predstavlja neki donji prag novčanih odšteta, no ako u obzir uzmemo samo podatke navedene u tablici, vidljivo je da suci vrijede puno više od bilo koje druge državne pozicije i da uistinu rijetko kada za novčanu odštetu dobiju manje od 70 tisuća kuna. Samim time zaista se potvrđuje postojanje progona novinara i medija, kao i same hrvatske pravosudne farse u kojoj isti stvarno nemaju šanse za poboljšanje svoje pozicije, ali ne samo oni, već i ostatak javnosti.

Godine 2019. održao se veliki okrugli stol Hrvatskog novinarskog društva na kojem su sudjelovali brojni predstavnici medija, novinari i urednici, kao i odvjetnici i suci Vrhovnog

suda. Tema je, naravno, bila brojnost sudskih postupaka protiv medija i novinara, što je ujedno bio i sami razlog održavanja okruglog stola. Tako se na istome navelo da su danas duševne boli drugo sredstvo za zastrašivanje novinara i nametanje cenzure, a kako bi se kontroliralo novinarstvo, dolazi do evidentne zloupotrebe istih. Na okruglom stolu zaključeno je kako postoje tri grupe tužitelja od kojih jednu čine upravo suci, a u takvim sudskim postupcima novinari i mediji jako teško dobivaju spor, novčane odštete su značajno više, stoga duševne boli sudaca uistinu jako puno koštaju. No, istaknuto je kako bi hrvatsko pravosuđe u presudama trebalo primjenjivati Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i da bi trebalo slijediti primjer rada Europskog suda za ljudska prava. Samim time bi pravda puno lakše i bolje bila zadovoljena, a ne bi, kao što je trenutno slučaj, bila gotovo pa potpuno nedostižna (Presuda EU suda presedan je za slobodu govora u medijima, 2019).

7. Zaključak

Od ranih početaka pa do sada, novinarstvo u nas je napredovalo i postiglo brojne pozitivne uspjehe kako za društvo, tako i za samu struku, no s određenim napretkom društva i brojnih nameta od pojedinačnih moćnika i države, ono se pomalo izgubilo, stoga danas nije na pretjerano dobrome glasu, ne samo s aspekta struke gdje kvalitetno novinarstvo postupno prelazi u žutilo, već i s aspekta odnosa javnosti, posebice moćnika i političara, prema novinarstvu, koji i taj mali postotak kvalitete pisanja, djelovanja i istraživanja uspijevaju obuzdati i sve više ograničavati.

Kako je navedeno, novinarstvo je definirano od strane zakona i struke. Zakonima se tako utvrđuje djelovanje novinara u skladu s propisima i Ustavom, dok mu se pritom jamči potpuna sloboda u radu u svrhu informiranja javnosti te stvaranja mogućnosti da ta ista javnost donosi vlastite zaključke i mišljenja na temelju iznesenih informacija. S druge strane, struka definira djelovanje novinara u što boljem svijetlu, kvalitetno i profesionalno, kako bi se vjerodostojnim, točnim i nepristranim iznošenjem činjenica i informacija, dobilo povjerenje javnosti u čiju svrhu novinar i nastupa.

Definiranje djelovanja novinara s oba aspekata, dovelo je do stvaranja konkretnih *granica* unutar kojih novinar djeluje, poštujući pritom Ustav i zakone te čuvajući dostojanstvo vlastite struke. Upravo zbog navedenog, pomno su i detaljno proučeni Zakon o medijima i Zakon o elektroničkim medijima, kao i Kodeks časti hrvatskih novinara, čime se dobila jasna slika o načinu djelovanja novinara u Republici Hrvatskoj što dovodi do lakše i jasnije analize Kaznenog zakona i kaznenih djela protiv časti i ugleda koja predstavljaju najčešće prisutna kaznena djela sudskih tužba protiv novinara i medija. Sve navedene analize zakona i onoga što definira i nalaže struka, potrebne su kako bi se na temelju istih napravila analiza stanja novinarstva u Republici Hrvatskoj, kao i analiza pojedinačnih slučajeva sudskih tužbi protiv novinara i medija koji su podignuli cijelu novinarsku struku na noge.

Prema obavljenim analizama sudskih tužba, možemo doći do zaključka da je novinarstvo u sve težem stanju svakom novom godinom. Sagledamo li samo zadnjih 6 godina, došlo je do značajnog porasta sudskih tužbi upućenih novinarima i medijima, a 2019. godine to je eskaliralo i iznosilo ukupno 1163 sudskih tužbi stoga ne čudi kako je u ovoj godini za sada riječ o 905 aktivnih tužbi, kako nekih novih od ove godine, tako i pojedinih koje se povlače još od 2019. godine. Sve veći pritisci na novinare, kao i nametanje cenzure, doveli su do velikog prosvjeda Hrvatskog novinarskog društva, čime je jasno definirana pozicija novinara, a što zapravo možemo i zaključiti iz analiziranih slučajeva tužbi – pisanje o pojedinim tvrtkama, fenomenima, političarima i moćnicima, dovodi do sudske tužbe koju će, ako nam je suditi prema priloženim i obrađenim slučajevima, tužitelj i dobiti, pa čak i na neutemeljenim činjenicama objašnjenima

u besmislenim obrazloženjima sudaca. Samim time jasno su potvrđene postavljene hipoteze, odnosno sljedeće navedene:

1. Novinari, odnosno mediji, često su tuženi bez opravdanih razloga;
2. sudovi često sude na štetu novinara, odnosno medija;
3. svakim danom su mediji sve više cenzurirani upravo zbog nejasnih i bezrazložnih tužbi.

Temeljem svih propisanih zakona i onime što propisuje sama struka, novinari bi trebali djelovati slobodno, a ne biti tuženi za svaku sitnicu. Političari, koji bi trebali služiti na uzor i biti fleksibilniji budući da njihov rad mora podlijevati kritici javnosti, često novinare tuže ili vrijeđaju, čemu u prilog govori i podatak Hrvatskog novinarskog društva kako je omalovažavanje i vrijeđanje novinarima nerijetko upućeno od strane političara. Dakako, ovdje nije riječ samo o političarima, već i o cjelokupnom pravnom sustavu koji sam za sebe postavlja evidentne povlastice prilikom tužba pojedinih sudaca.

Kako bi novinari na koncu trebali djelovati slobodno, ako im s druge strane prijete tužbe za svaki njihov potez? Unatoč tome što je novinarstvo definirano na papiru, došlo je do problema u praksi, a svakim danom se čini da se, barem po pitanju sve veće cenzure i prijetnji sudskim tužbama, novinarstvo degradira na poziciju prošlih vremena kada je borba bila jedino oružje za postizanje barem neke slobode djelovanja. Uzmemo li samo veliki prosvjed Hrvatskog novinarskog društva kao polaznu točku, novinarstvo Republike Hrvatske počelo se boriti za svoj opstanak, no koliko je naše društvo zaista spremno na promjene, vrijedi tek čekati i vidjeti budući da je promjena potrebna potpuno iz temelja, a prema svemu onome čemu svjedočimo gotovo svakodnevno, pojedini ljudi, kao i pravni sustav, nisu spremni poštovati sve što novinarstvo predstavlja na papiru, već ono što oni sami oblikuju u praksu i što na koncu provode u prividno slobodnom medijskom prostoru Republike Hrvatske.

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANA CEROUŠKI (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDIJSKI PREDPISI I KAZNENO ZAKONODAVSTVO U (upisati naslov) te da u navedenom radu ništa na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

ANA CEROUŠKI
ANA CEROUŠKI
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANA CEROUŠKI (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEDIJSKI PREDPISI I KAZNENO ZAKONODAVSTVO U (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

ANA CEROUŠKI
ANA CEROUŠKI
(vlastoručni potpis)

8. Literatura

Knjige:

1. Gluščić, S., Veić P. (2007) *Kazneno pravo i kazneno procesno pravo*. Zagreb. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Policijska akademija.
2. Handzhiyska, L., Mackay, C. (2017) *Uvod u Zakon o medijima*. Beč. Verein Freies Radio Wien.
3. Malović, S. (2005) *Osnove novinarstva*. Zagreb. Golden marketing.

Stručni članci i radovi:

1. Bardov, S. (2007) *Kaznena djela protiv časti i ugleda u hrvatskom kaznenom pravu*. Pravnik. 41, 1(84).
2. Najbar-Agičić, M. (2017) *Obrazovanje novinara za budućnost medija: ideje i počeci institucionalne izobrazbe novinara u Hrvatskoj*. Povijest u nastavi, vol 15, no. 1 (28)
3. Novoselac, P. (2014) *Druga novela Kaznenog zakona*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol 21, broj 2. Zagreb. Str 439-466
4. Pleić, M., Šago, D. (2012) *Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku*. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Vol. 33, no. 2

Pravilnici i kodeksi:

1. Kodeks časti hrvatskih novinara. (2009) Dostupno na stranicama Hrvatskog novinarskog društva <https://www.hnd.hr/dokumenti> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 21:17]
2. Novinarski statut. (2008) Dostupno na <https://old.hnd.hr/hr/arhiva/show/210/index.html> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 21:23]
3. Statut Hrvatskog novinarskog društva. (2018) Dostupno na stranicama Hrvatskog novinarskog društva <https://www.hnd.hr/dokumenti> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 21:10]

Zakoni:

1. Narodne novine. (2004) Zakon o medijima. Zagreb. Narodne novine d.d., 59.
2. Narodne novine. (2009) Zakon o elektroničkim medijima. Zagreb. Narodne novine d.d. 153.
3. Narodne novine. (2011) Kazneni zakon. Zagreb. Narodne novine d.d., 125.
4. Narodne novine. (2020) Kazneni zakon. Pročišćeni tekst zakona. Zagreb. Narodne novine d.d., 52.
5. Narodne novine. (2015) Zakon o izmjenama i dopunama kaznenog zakona. Zagreb. Narodne novine d.d., 56.

Internetski izvori:

1. Benačić, A. (2016) *Bujanec tužio News Bar, što je i stravično smiješno i opasno*. Dostupno na <http://hr.n1info.com/Vijesti/a113842/Bujanec-tuzio-News-Bar-sto-je-i-stravicno-smijesno-i-opasno.html> [pristupljeno 18. svibnja 2020. u 17:19]
2. Borković, G. (2019) *HRT će povući tužbe protiv medija, ako...* Dostupno na <https://www.portalnovosti.com/hrt-ce-povuci-tuzbe-protiv-medija-ako> [pristupljeno 15. svibnja 2020. u 14:49]
3. Ćimić, I. (2017) *Hrvatska pravosudna farsa*. Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatska-pravosudna-farsa-suci-sucima-besramno-dosuduju-naknade-za-dusevne-boli/948547.aspx> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 22:29]
4. Ćimić, I. (2017) *Pravosudna farsa*. Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/pravosudna-farsa-za-sessu-su-ustavni-suci-koji-su-ustali-protiv-visokih-presuda-za-suce-zaboravljeni/951656.aspx> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 22:57]
5. Derifa D., Mijić B. (2019) *Uprava HRT-a svjesno širi lažne vijesti i obmanjuje javnost*. Dostupno na <https://www.hnd.hr/uprava-hrt-a-svjesno-siri-lazne-vijesti-i-obmanjuje-javnost> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 18:41]
6. Duka, Z. (2019) *Represivno granatiranje medija: U Hrvatskoj je sve više sudskih udara na novinarsku profesiju*. Dostupno na <https://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/REPRESIVNO-GRANATIRANJE-MEDIJA-U-Hrvatskoj-je-sve-vise-sudskih-udara-na-novinarsku-profesiju/> [pristupljeno 18. svibnja 2020. u 17:24]
7. Filipović, M. (2019) *News Bar je osuđen, a ovaj je čovjek kao sudac u Jugoslaviji oslobodio Feral: O zabravni satire ne bi smjelo biti govora*. Dostupno na <https://net.hr/danas/hrvatska/news-bar-je-osuden-a-ovaj-je-covjek-kao-sudac-u-jugoslaviji-ukinuo-zabranu-ferala-o-zabrani-satire-ne-bi-smjelo-biti-govora/> [pristupljeno 18. svibnja 2020. u 17:39]
8. Godeč, Ž. (2014) *Prva presuda zbog javnog sramoćenja*. Dostupno na <https://narod.hr/hrvatska/novinarka-eph-slavica-lukic-prva-osudena-zbog-javnog-sramocenja> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 17:05]
9. Godeč, Ž. (2017) *Kraj procesa dugog tri godine*. Dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kraj-procesa-dugog-tri-godine-novinarka-jutarnjeg-oslobodena-optuzbe-da-je-osramotila-polikliniku-medikol/6722655/> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 17:09]

10. HDZ trese ogromna afera. Otvoreno se bavi Hajdukom. (2018) Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hdz-trese-ogromna-afere-otvoreno-se-bavi-hajdukom/2027808.aspx> [pristupljeno 29. lipnja 2020. u 17:14]
11. HINA. (2019) *Uključila se i Europa: EFJ će pokrenuti pitanje tužbi HRT-a protiv novinara.* Dostupno na <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/ukljucila-se-i-europa-efj-ce-pokrenuti-pitanje-tuzbi-hrt-a-protiv-novinara-588313> [pristupljeno 16. svibnja 2020. u 14:07]
12. HND pozdravlja brisanje kaznenog djela teškog sramoćenja iz Kaznenog zakona. (2019) Dostupno na: <https://www.hnd.hr/hnd-pozdravlja-brisanje-kaznenog-djela-teskog-sramocenja-iz-kaznenog-zakona> [pristupljeno 24. ožujka 2020. u 22:55]
13. HRT protiv HND-a: Dužni smo podići tužbe zato što su neistinito tvrdili da na HRT-u postoji cenzura, premda su znali da ista ne postoji. (2019) Dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrt-protiv-hnd-a-duzni-smo-podici-tuzbe-zato-sto-su-neistinito-tvrdili-da-na-hrt-u-postoji-cenzura-premda-su-znali-da-ista-ne-postoji/8236520/> [pristupljeno 15. svibnja 2020. u 14:37]
14. HRT-ovo „Otvoreno“ večeras se bavi Indexovom objavom mailova. Šalim se, ema je Bleiburg. (2018). Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrtovo-otvoreno-veceras-se-bavi-indexovom-objavom-mailova-salimo-se-tema-je-bleiburg/1043791.aspx> [pristupljeno 29. lipnja 2020. u 17:06]
15. Hrvatsko novinarsko društvo. (n.d.) *Broj tužbi HRT-a protiv novinara i medija.* Dostupno na <https://www.hnd.hr/broj-tuzbi-hrt-a-protiv-novinara-i-medija> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 17:48]
16. Hrvatsko novinarsko društvo. (2019) *Osam zahtjeva protiv cenzure.* Dostupno na <https://www.hnd.hr/osam-zahtjeva-protiv-cenzure1> [pristupljeno 25. travnja 2020. u 21:53]
17. Kutri, Monika. (2020) *HND-ova anketa: U Hrvatskoj aktivno najmanje 905 tužbi protiv novinara i medija.* Dostupno na <https://www.hnd.hr/hnd-ova-anketa-u-hrvatskoj-aktivno-najmanje-905-tuzbi-protiv-novinara-i-medija> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 17:30]
18. Lukić, S. (2019) *Briše se kazneno djelo teškog sramoćenja, ali ostaju kleveta i uvreda.* Dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/brise-se-kazneno-djelo-teskog-sramocenja-ali-ostaju-kleveta-i-uvreda/9531350/> [pristupljeno 24. Ožujka 2020. U 23:10]
19. Lukić, S. (2020) *Podnio 34 tužbe, a već mu je dosuđeno 254.000 kuna!* Dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/podnio-34-tuzbe-a-vec-mu-je-dosudeno-254000-kuna-istrazili-smo-sto-stoji-iza-velike-ofenzive-milijana-brkica-protiv->

- [medija/9982309/?fbclid=IwAR2rkfgEeVBgvPoP9cVJBzhVkiKoEJnUbf_IcHpyNJ2V1G9UWxh5V16SPfM](https://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=17703) [pristupljeno 19. svibnja 2020. u 19:34]
20. Mavar, L. (2014) *Kazneno djelo sramoćenja*. Dostupno na <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=17703> [pristupljeno 24. ožujka 2020. u 22:37)
 21. Nijemci objavili veliku reportažu o HRT-u: Kao u Sjevernoj Koreji. (2020) Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/nijemci-objavili-veliku-reportazu-o-hrtu-kao-u-sjevernoj-koreji/2146446.aspx> [pristupljeno 16. svibnja 2020. u 14:09]
 22. Novak, T. (2014) *Puna istina o Medikolu – Sve o slučaju zbog kojeg je novinarka Jutarnjeg osuđena za sramoćenje*. Dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/puna-istina-o-medikolu-sve-o-slucaju-zbog-kojeg-je-novinarka-jutarnjeg-osudena-za-sramocenje/788977/> [pristupljeno 11. svibnja 2020. u 21:53]
 23. Nova runda tužbi HRT-a protiv medija. (2019) Dostupno na <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/nova-runda-tuzbi-hrt-a-protiv-medija-20190130> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 18:29]
 24. Novinarka EPH Slavica Lukić prva osuđena zbog javnog sramoćenja. (2014) Dostupno na <https://narod.hr/hrvatska/novinarka-eph-slavica-lukic-prva-osudena-zbog-javnog-sramocenja> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 16:55]
 25. Okolnosti. (2020) Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44926> [pristupljeno 9. svibnja 2020. u 19:18.]
 26. Osuđeni narkodiler Bujanec tužio News Bar zbog povrede časti i ugleda. (2016) Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/osudjeni-narkodiler-bujanec-tuzio-news-bar-zbog-povrede-casti-i-ugleda/884152.aspx> [pristupljeno 16. svibnja 2020. u 15:43]
 27. Povijest HND-a. (n.d.) Dostupno na <https://www.hnd.hr/povijest-hnd-a> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 20:03]
 28. Presuda EU suda presedan je za slobodu govora u medijima. (2019) Dostupno na <http://www.narodni-list.hr/posts/463635002> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 23:39]
 29. Priopćenje HRT-a. (2019) Dostupno na <http://archive.li/GO7jw> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 18:47]
 30. Protiv novinara se vodi više od 1000 predmeta: Duševne boli postale su biznis. (2019) Dostupno na <https://www.poslovni.hr/hrvatska/protiv-novinara-se-vodi-vise-od-1000-predmeta-dusevne-boli-su-postale-biznis-349749> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 21:45]
 31. Raić Knežević, A. (2018) *Ekskluzivno: Bujanec je dobio presudu protiv News Bara. Moraju mu platiti odštetu zbog satire*. Dostupno na <https://www.telegram.hr/politika->

- [kriminal/ekskluzivno-bujanec-je-dobio-presudu-protiv-news-bara-moraju-mu-platiti-odstetu-zbog-satire/](#) [pristupljeno 15. svibnja 2020. u 17:10]
32. Raić Knežević, A. (2019) *Milijan Brkić uspio je izgubiti spor protiv tjednika 7Dnevno. Sud mu je fino odbrusio da kao političar mora biti malo tolerantniji.* Dostupno na <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/brkic-je-izgubio-jos-jedan-spor-protiv-medija-sud-mu-je-fino-porucio-da-kao-politicar-bude-malo-tolerantniji/> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 15:44]
33. Raić Knežević, A. (2019) *Otkrivamo presudu važnu za slobodu medija:sud odbio Brkića koji je tužio novinarku jer je pisala o elitnoj prostituciji.* Dostupno na <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/otkrivamo-presudu-vaznu-za-slobodu-medija-sud-odbio-brkica-koji-je-tuzio-novinarku-jer-je-pisala-o-elitnoj-prostituciji/> [pristupljeno 19. svibnja 2020. u 20:07]
34. Raić Knežević, A. (2014) *Ukinuta presuda novinarki Slavici Lukić za sramoćenje Medikola.* Dostupno na http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Ukinuta-presuda-novinarki-Slavici-Lukic-za-sramocenje-Medikola?meta_refresh=true [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 17:16]
35. Rašeta, B. (2010) *Iz kaznenog zakona napokon su maknuli teško sramoćenje.* Dostupno na <https://www.24sata.hr/news/iz-kaznenog-zakona-napokon-su-maknuli-tesko-sramocenje-656244> [pristupljeno 24. ožujka 2020. u 23:19]
36. Satira. (2020) Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54691> [pristupljeno 16. svibnja 2020. u 15:54]
37. Skender, M. (2016) *Slavica Lukić oslobođena tužbe u slučaju Medikol.* Dostupno na <https://www.hnd.hr/slavica-lukic-oslobodena-tuzbe-u-slucaju-medikol> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 17:21]
38. Štimac, G. (2014) *Peticija protiv sramoćenja se nastavlja: ako ste za slobodu govora, potpišite ju ovdje.* Dostupno na <http://tris.com.hr/2014/04/hnd-pokrenuo-peticiju-protiv-sramocenja-ako-ste-za-slobodu-govora-potpisite-ju-ovdje/> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 16:45]
39. Štimac, G. (2014). *Ukinuta presuda: novinarska Slavica Lukić ipak nije osramotila kompaniju Medikol.* Dostupno na <http://tris.com.hr/2014/07/ukinuta-presuda-novinarka-slavica-lukic-ipak-nije-osramotila-kompaniju-medikol/> [pristupljeno 12. svibnja 2020. u 16:38]
40. Tomšić, D. (2014) *Slavica Lukić: Osudili su me jer sam postavila pitanje kako ima novca za Medikol, a nema za dječju onkologiju!* Dostupno na <http://pressedan.unin.hr/slavica->

[lukic-osudili-su-me-jer-sam-postavila-pitanje-kako-ima-novca-za-medikol-a-nema-za-onkologiju-u-klaicevoj.html](#) [pristupljeno 11. svibnja 2020. u 21:21]

41. Uzelac, A. (n.d.) *Mediji u sudskom postupku. Istraživanje Hrvatskog novinarskog društva*. Dostupno na <http://www.alanuzelac.from.hr/Pdf/hnd-finalrep.pdf> [pristupljeno 29. lipnja 2020. u 19:29]
42. Vodič kroz parnični postupak. (n.d.) Dostupno na <https://sudovi.pravosudje.hr/tsos/index.php?linkID=29> [pristupljeno 29. lipnja 2020. u 19:11]
43. Zabraniti satiru značilo bi zabraniti maštu, inspiraciju, kreaciju. (2019) Dostupno na <https://ezadar.net.hr/kultura/3315131/zabraniti-satiru-znacilo-bi-zabraniti-mastu-inspiraciju-kreaciju/> [pristupljeno 18. svibnja 2020. u 17:47]
44. Zebić, E. (2019) *Gotovo 1200 tužbi protiv medija i novinara*. Dostupno na <https://www.slobodnaevropa.org/a/hrvatska-tuzbe-novinari-hrt/29755223.html> [pristupljeno 20. travnja 2020. u 21:57]
45. Zovko, H. (2019) *HND izašao iz Radne skupine za izradu Zakona o elektroničkim medijima*. Dostupno na <https://www.hnd.hr/hnd-izasao-iz-radne-skupine-za-izradu-zakona-o-elektronickim-medijima> [pristupljeno 29. lipnja 2020. u 18:08]

9. Popis slika

1. Slika 1. *Faksimil sudskog poziva treće tužbe HRT-a protiv Hrvoja Zovka*. Dostupno na <https://www.hnd.hr/uprava-hrt-a-svjesno-siri-lazne-vijesti-i-obmanjuje-javnost> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 18:52]
2. Slika 2. *Netočni navodi uočeni od strane Velimira Bujaneca i odvjetnice Nikoline Brkić, objavljeni na stranicama portala News Bar*. Dostupno na <https://net.hr/danas/hrvatska/bujanec-tuzi-news-bar-portal-koji-objavljuje-lazne-vijesti-uvrijedio-ga-je-laznom-vijesti/> [pristupljeno 16. svibnja 2020. u 16:09]
3. Slika 3. *Skenirani dokument presude u kojem je jasno naznačeno kako se suce privilegira tijekom sudskih postupaka*. Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatska-pravosudna-farsa-suci-sucima-besramno-dosudjuju-naknade-za-dusevne-boli/948547.aspx> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 16:27]

10. Popis tablica

1. Tablica 1. *Broj kaznenih prijava protiv novinara po godinama i djelima.* Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/brise-se-kazneno-djelo-teskog-sramocenja-ali-ostaju-kleveta-i-uvreda/9531350/> [pristupljeno 20. travnja u 21:57]
2. Tablica 2. *Podaci o trenutnim aktivnim tužbama protiv novinara i medija.* Dostupno na: <https://www.hnd.hr/hnd-ova-anketa-u-hrvatskoj-aktivno-najmanje-905-tuzbi-protiv-novinara-i-medija> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 17:25]
3. Tablica 3. *Prikaz pojedinačnih tužba medija/društva od strane HRT-a.* Dostupno na <https://www.hnd.hr/broj-tuzbi-hrt-a-protiv-novinara-i-medija> [pristupljeno 14. svibnja 2020. u 17:48]
4. Tablica 4. *Dosuđeni iznosi Milijanu Brkiću u sporovima protiv medija.* Dostupno na <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/milijan-brkic-medije-tuzio-cak-34-puta-zbog-dusevnih-boli-vec-mu-je-dosudeno-250-tisuca-kuna-a-jedan-detalj-je-posebno-zanimljiv-1004183> [pristupljeno 19. svibnja 2020. u 19:33]
5. Tablica 5. *Razlozi sudskih tužbi i novčane odštete za nanošenje duševnih boli sucima.* Dostupno na <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatska-pravosudna-farsa-suci-sucima-besramno-dosudjuju-naknade-za-dusevne-boli/948547.aspx> [pristupljeno 20. svibnja 2020. u 22:29]

11. Popis grafikona

1. Grafikon 1. *Prikaz amplitude pada i rasta ukupnog broja tužbi za počinjena kaznena djela protiv časti i ugleda.*